ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР.

№ 74 (1608) | Аўторак, 19 верасня 1961 года | Цана 4 кап.

ЭКАНАМІЧНАСЦЬ І ПРЫГАЖОСЦЬ

У ПРАЕКЦЕ Праграмы КПСС дастойнае месца адведзена задачам эстэтычнага выхавання савецкага чалавека. Ды і як можа быць інакш! Рост матэрыяльнага дабрабыту нашых людзей, паступовае скарачэнне рабочага дня, ліквідацыя істотнага адрознення паміж разумовай і фізічнай працай — усё гэта садзейнічае стварэнню сапраўднага багацця духоўнай культуры працоўных, якія будуюць камунізм.

Велічныя планы пабудовы камуністычнага грамадства, накрэсленыя ў праекце Праграмы КПСС, наблізілі, зрабілі адчувальным камуністычнае Заўтра. Цяперашняе пакаленне будзе жыць пры камунізме! Гэта натхняе савецкіх мастакоў, пісьменнікаў, кампазітараў і архітэктараў на новыя здзяйсненні.

Вялікую адказнасць перад народам адчуваюць савецкія архітэктары. Іх творы, якія ўвасабляюцца ў камені і бетоне, увойдуць у камуністычнае Заўтра, і таму яны павінны адпавядаць свайму прызначэнню, быць эканамічнымі і абавязкова прыгожымі. Дрэнную карціну мастака можна лёгка зняць са сцяны, нудную кнігу можна не чытаць, а няўдалы твор архітэктуры нельга схаваць на паліцу. Ён надоўга будзе жывым папрокам мастаку і ўсім людзям, якія патрацілі столькі сродкаў на такі няўдалы твор.

Незвычайнага росквіту дасягне архітэктура бяскласавага камуністычнага грамадства.

У праекце Праграмы КПСС сказана: «Вялікае значэнне набываюць культура горадабудаўніцтва, архітэктурнае афармленне і планіроўка гарадоў і сельскіх населеных пунктаў, вытворчых і культурна-бытавых будынкаў, жылых дамоў. Мастацкія асновы ўсё больш натхняць працу, упрыгожваць быт і надаваць чалавеку высакароднасць».

У гэтай сувязі заслугоўваюць сур'ёзнай увагі пытанні далейшага развіцця архітэктурных ансамбляў нашых гарадоў.

Праблемы стварэння новых тыпавых жылых будынкаў, планіроўкі мікрараёнаў, індустрыялізацыі будаўніцтва знаходзяць водгук у розумах і сэрцах нашых зодчых.

Небывалы размах набыло жыллёвае будаўніцтва ў нас у рэспубліцы. Аднак мы сталі ў апошні час неяк менш аддаваць увагі пытанням ансамблевай забудовы вуліц і плошчаў агульнагарадскага значэння. Тут [illegible] паставілася архітэктурная грамадскасць Беларусі да правядзення па ініцыятыве Дзяржбуда БССР конкурсу на складанне эскізаў забудовы новых магістралей Мінска.

Калектывы Белдзяржпраекта і Мінскпраекта распрацавалі эскізы новых ансамбляў забудовы Паркавай магістралі, праспекта Маякоўскага (былы Чэрвенскі тракт), унеслі праектныя прапановы па рэканструкцыі вуліц імя Якуба Коласа і Мяснікова, а таксама праспекта імя Сталіна.

Работы па добраўпарадкаванню і забудове новай Паркавай магістралі ідуць поўным ходам. Пракладзена ўжо траса да вуліцы Саўгаснай. Давядзецца выпрастаць рэчышча Свіслачы і працягнуць новую магістраль да парка Перамогі. Гэта забяспечыць найкарацейшую сувязь цэнтра з паркам агульнагарадскога значэння.

Асаблівасці кампазіцыі новай магістралі: адкрытыя далягляды ў бок ракі і зарэчных даляў, шматпланавасць. Галоўны архітэктар праекта В. Анікін (Белдзяржпраект) [illegible]

У прапанове аўтарскай групы Мінскпраекта (галоўны архітэктар праекта М. Мызнікаў) [illegible] Архітэктарам трэба яшчэ шмат папрацаваць над тым, каб магістраль набыла мастацкую выразнасць. Ужо цяпер забудова зарэчнага раёна праводзіцца з улікам яе агляду з боку Паркавай магістралі.

Паркавая магістраль бярэ свой пачатак з плошчы Свабоды, на якой намечана пабудаваць высокі будынак тэхналагічных інстытутаў Саўнаргаса. Аднак ансамбль плошчы Свабоды яшчэ не мае канчатковага праектнага вырашэння. Такое вырашэнне, на наш погляд, можа ўзнікнуць толькі пасля завяршэння праекта Цэнтральнай плошчы з рэканструкцыяй навакольных кварталаў.

Цяпер праз плошчу Свабоды прайшла траса новай добраўпарадкаванай магістралі. Але архітэктары Мінскпраекта не ўлічылі крытычных заўваг, выказаных па іх адрасу пры разглядзе ў Дзяржбудзе БССР схемы гэтай трасы. У выніку — прастора плошчы з боку існуючай забудовы не атрымала пераканальнага вырашэння. У той жа час выкарыстанне сціплых сродкаў (стварэнне зялёных адхонаў і ўрэзаных у іх увахадаў) надало плошчы больш добраўпарадкаваны выгляд з боку сквера.

Канчатковае праектнае вырашэнне Паркавай магістралі з улікам вынікаў праведзенага конкурсу даручана выканаць Мінскпраекту.

Цікавыя і своеасаблівыя заяўкі на забудову праспекта імя Маякоўскага. Аўтарскія групы Белдзяржпраекта і Мінскпраекта прадставілі два блізкія па вырашэнню эскізы. Яны прапануюць трохчасткавую кампазіцыю магістралі. Першая яе частка павінна прайсці паблізу ракі, таму будаўніцтва неабходна весці з улікам воднай прасторы. Сярэдні ўчастак магістралі прапануецца пашырыць, разбіўшы паабапал яго бульвары. Трэці, ужо забудаваны ўчастак захаваецца без змен. У кампазіцыі ўлічана стварэнне гандлёвага цэнтра гарадскога значэння ў пачатку магістралі, а таксама грамадскіх будынкаў раённага значэння.

Эскіз забудовы трэцяй чаргі праспекта імя Сталіна ля ўезду ў Мінск з боку Маскоўскай шашы вельмі прывабны і цікавы. Але яго нельга прыняць за аснову, таму, што аўтары недастаткова ўлічылі планіровачныя асаблівасці самой мясцовасці.

Неабходна давесці да канца і праектаванне комплексу будынкаў па Магілёўскай шашы. Сучасны профіль магістралі і чаргаванне замкнёных прастораў з зялёнымі масівамі даюць магчымасць паспяхова выканаць гэтую творчую задачу. Разам з тым разнастайная стылявая характарыстыка будынкаў і невялікі іх памер значна ўскладнілі работу калектыву Мінскпраекта. Магілёўская шаша павінна стаць цэласным, выразным гарадскім ансамблем.

Трэба сур'ёзна задумацца над пытаннямі далейшага развіцця цэнтральных ансамбляў нашых гарадоў. Мінск, напрыклад, настолькі хутка расце, што ў цэнтры яго па сутнасці ўжо няма свабодных тэрыторый, дзе можна было б размясціць но-

(Заканчэнне на 2-й стар.).

Сцяпан ГАЎРУСЕЎ

З агню і кропель...

ПРАЛОГ ДА ПАЭМЫ

Індустрыя! Цяпер твая пара.
Твае гіганты — паставыя вышкі.
І ўсё ж, як мы не забываем
лыжкі,
Не забываем мы і тапара.

Тапор слухмяны і начны касцёр—
Скарб навасёла і яго прытулак,
Дзе, не расправіўшы плячэй
сутулых,
Лес зябка рукі сінія прасцёр.

Па барадатаму сівому мху
Агонь пранёсся жвавою вавёркай,
І людзі доўгай грэюцца гаворкай,
Сабраўшыся пад хвойную страху.

Сібір — неразгаданая душа,
Сібір — вякоў затоеная дума.
Тут чуўся гогат цёмных орд
Кучума
На берагах лясістых Іртыша.

Тут вечным саванам былі снягі,
Тут кожны корань — катаржніка
рукі.
Каб дрэвы сохлі ад людскога
скрухі,
Даўно б на свеце не было тайгі.

Варушаць цені жухлае лісцё,
Да вогнішча нячутна падступаюць,
Не баючыся, што рыззё
падпаляць.
Што — можа, праўнукаў пазнаяцё!

Пагрэйцеся пры нашым шалашы,
Пакуль пакурым і нап'ёмся чаю.
І — цемра не стрымала ўздых
адчаю:
Худыя пальцы хруснулі з цішы.

Іскрынак вогненныя камары
Мяцеліцаю ценькаюць ля вуха.
І — нешта зоры зашапталі глуха,
І — аддалося голасна ў кастры.

Забранзавела хвойная кара,
Шырокі шум раскалыхаў вяршыні,
У грудзі просвет льецца светла-
сіні —
Звіні, звіні, сібірская зара!

Выходзіць дзень пацешыцца
з агнём,
І з горана, раздзьмуханага ўранку,
Малінавую выкаціў балванку,
Падняў свой молат і сказаў:
— Пачнём.

І раздалася цішыня па швах,
Калі гагахнуў стопудовы молат,
Аж па тайзе прайшоўся зябкі
холад
І далячынь паддакнула: — У-ах!

Малатабоец, тэмпу не здавай!
Ты чуеш, якім водгуллем
здаровым
Гудзе ў прасцягу
стокіламетровым:
— Да-вай!
— Да-вай!
— Да-вай!

Грамы варочаюцца: — Га-х!
Га-гах! —
Разгортваючы роскат крутабокі.
Абшары расступаюцца ад спёкі,
Рака не месціцца у берагах.

І вышай узнялася сінява:
Тады, нібыта з беласнежных
блокаў,
Увачавідкі стаў расці з аблокаў
Наш горад заўтрашняга хараства.

А сноп праменняў, як булатны
меч,
Апаясаўшы вогненнае неба,
Гатоў заўсёды, будзь у тым
патрэба,
Любому хціўцу галаву адсеч.

БІБЛІЯТЭЧНАЯ КНІГА—У КОЖНАЙ СЯМ'І

Міністэрствам культуры БССР атрымана тэлеграма. У ёй гаворыцца, што ўстановы культуры Талачынскага раёна, спаборнічаючы за дастойную сустрэчу XXII з'езда КПСС, давялі бібліятэчную кнігу да кожнай сям'і рабочых саўгаса і калгаснікаў.

Такія ж тэлеграмы паступілі са Смалявіцкага і Шаркаўшчынскага раёнаў. Аб датэрміновым выкананні сацыялістычных абавязацельстваў па давядзенню бібліятэчнай кнігі да кожнай сям'і, якая жыве ў сельскай мясцовасці, рапартавалі ўжо 8 раёнаў рэспублікі.

Вялікую дапамогу работнікам культурна-асветных устаноў аказвае грамадскасць—аматары кнігі. У рэспубліцы працуюць ужо 734 бібліятэкі, арганізаваныя на грамадскіх асновах у дамах кнігалюбаў. 5 грамадскіх бібліятэк створаны пры клубах і домакіраўніцтвах.

УЗНАГАРОДЖАННЕ ВУЧОНЫХ

За вялікія заслугі ў падрыхтоўцы спецыялістаў і развіцці навукі Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР Указам ад 15 верасня 1961 года ўзнагародзіў вялікую групу вучоных, сярод якіх многія вучоныя нашай рэспублікі.

Ордэнам Леніна ўзнагароджаны: прафесар, рэктар Віцебскага ветэрынарнага інстытута Ул. Ф. Лемеш; прафесар Беларускага дзяржаўнага універсітэта імя Ул. І. Леніна Ц. М. Годнеў; прафесар, міністр вышэйшай сярэдняй спецыяльнай і прафесіянальнай адукацыі Беларускай ССР М. В. Дарашэвіч; прафесар, загадчык кафедры Беларускага дзяржаўнага універсітэта імя Ул. І. Леніна М. Ф. Ярмоленка; дацэнт, дырэктар Мінскай вышэйшай партыйнай школы І. П. Кожар; прафесар, загадчык кафедры Беларускага дзяржаўнага універсітэта імя Ул. І. Леніна І. Р. Некрашэвіч; прафесар, рэктар Беларускага дзяржаўнага універсітэта імя Ул. І. Леніна А. Н. Сеўчанка; дацэнт, загадчык кафедры Беларускага палітэхнічнага інстытута імя І. В. Сталіна С. Л. Саламаха; прафесар, рэктар Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі І. Ф. Гаркуша; прафесар, загадчык кафедры Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі С. С. Захараў.

Вялікая група вучоных узнагароджана ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, ордэнам «Знак Пашаны», медалямі.

Сярод узнагароджаных ордэнам «Знак Пашаны» — прафесар, рэктар Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі А. В. Багатыроў; медалямі — дацэнт, загадчык кафедры Брэсцкага дзяржаўнага педагагічнага інстытута імя А. С. Пушкіна Ул. А. Калеснік; прафесар, дэкан факультэта Беларускага дзяржаўнага універсітэта імя Ул. І. Леніна М. Р. Ларчанка; дацэнт, загадчык кафедры Магілёўскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута Я. К. Усікаў.

Беларускі акадэмічны ў Маскве

Сцэна Крамлёўскага тэатра стала месцам паказу лепшых спектакляў, найбольш цікавых музычных праграм. Масквічы і госці сталіцы пазнаёміліся тут з выдатнымі творчымі калектывамі РСФСР і нацыянальных рэспублік. 15 верасня сцэна тэатра была прадастаўлена Беларускаму акадэмічнаму тэатру імя Янкі Купалы, які паказаў камедыю беларускага драматурга А. Макаёнка «Лявоніха на арбіце».

У спектаклі, пастаўленым рэжысёрам Б. Эрыным і аформленым мастаком Б. Волкавым, выступілі артысты Г. Макарава, Б. Платонаў, Л. Рахленка, В. Краўцоў, А. Бараноўскі, С. Хацкевіч і іншыя.

Кіналетапіс завода

З гэтага пачыналася ў 1946 годзе біяграфія завода.

Цэнтральны дзяржаўны архіў кіна-фота-фонадакументаў БССР і Мінская студыя навукова-папулярных і хранікальна-дакументальных фільмаў стварылі дакументальны фільм, прысвечаны буйнейшаму прадпрыемству рэспублікі — Мінскаму трактарнаму заводу. Фільм зроблены на аснове архіўных кінаматэрыялаў.

Супрацоўнікі архіва стаялі перад складанай задачай — з вялікай колькасці дакументаў адабраць найбольш цікавыя, якія больш поўна характарызуюць асноўныя этапы развіцця завода і шматгранную дзейнасць яго калектыву. У гэтай працы вялікую дапамогу стваральнікам фільма аказаў партыйны камітэт завода.

У фільме шырока асветлена будаўніцтва завода, адлюстраваны хвалюючыя хвіліны, калі з галоўнага канвеера завода сыйшоў першы беларускі трактар.

Вялікая ўвага аддадзена барацьбе трактаразаводцаў за тэхнічны прагрэс, за датэрміновае выкананне сацыялістычных абавязацельстваў і дзяржаўных планаў. Перад гледачамі праходзіць галерэя перадавікоў і наватараў вытворчасці, ударнікаў камуністычнай працы. На экране — не толькі напружаная праца трактарабудаўнікоў, але і іх упартая вучоба, поспехі заводскага спартыўнага калектыву.

Трактары Мінскага завода шырока вядомыя як у нашай краіне, так і за яе межамі. Яны заслужылі добрую славу ў братніх краінах народнай дэмакратыі, у маладых незалежных краінах Азіі і Афрыкі, у народа гераічнай Кубы.

Аб гэтым сведчаць кадры, якія паказваюць наведанне завода шматлікімі замежнымі дэлегацыямі.

З хваляваннем глядзіцца тая частка фільма, дзе паказана, як на завод прыехаў Мікіта Сяргеевіч Хрушчоў. Гэтыя кадры ўспрымаюцца, як яркае сведчанне ўвагі і клопатаў Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі і Савецкага ўрада аб далейшым росце індустрыяльнай магутнасці Беларускай рэспублікі.

Г. ХОДАС.

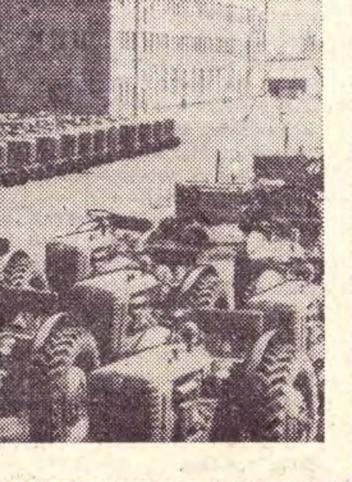

Адзін з апошніх кадраў кіналетапісу.

Плакат А. КАШКУРЭВІЧА. Фотарэпрадукцыя В. ЛУПЕЙКІ. (БелТА).

АГОНЬ ДУШЫ СВАЁЙ— ЛЮДЗЯМ

Юнацтва... Рознымі шляхамі вядзе яно чалавека ў вялікае жыццё.

Ці думала Аня Рыбачонак яшчэ ў школе над тым, кім яна будзе, калі стане дарослай, дзе яе сапраўднае прызванне? Напэўна ж, думала, бо адразу ж пасля школы падалася ва універсітэт. Аня вырашыла: буду журналістам. Але вось бяда — не прайшла па конкурсу, хоць і экзамены здала нядрэнна. На аддзяленне журналістыкі адбіралі людзей, якія маюць і пэўныя схільнасці, і практыку.

Аня не задумвалася над тым, ці мае яна такія схільнасці. Яна ж нічога ніколі не пісала. Вось толькі хіба дзённік. Але гэта — яе тайна, і яна яго нікому не паказвала.

— Прыехала ж іваніхіна дачка з Мінска, не паступіла,—гаманілі жанчыны на вуліцы, калі Аня вярнулася з экзаменаў.—Ат, няхай іх з цяперашняй вучобай. Калі ўжо Аня не паступіла, дык што ўжо іншым, — яна ж медаль мела!..

Аня не разгубілася, не спалохалася з'едлівых шэптаў і насмешлівых позіркаў — яна пайшла да брыгадзіра і сказала:

— Давайце мне нарад на працу.

— Калі ласка, — адказаў брыгадзір. — Бяры граблі і на сенажаць...

Аня працавала ў брыгадзе, рабіла ўсё, што ёй даручаць, а потым старшыня калгаса прапанаваў дзяўчатам-камсамолкам узяцца за вырошчванне кукурузы. Аня ўзначаліла звяно кукурузаводак. І ў першы ж год калгас «Палітаддзелец» праславіўся выдатнай кукурузай. Камсамолкі атрымалі граматы і прэмію — гармонік. Знайшлі свайго гарманіста. Часцей пачалі збірацца ў клуб, які цяпер стаў асяродкам камсамольскай работы.

Пра Аню-звеннявую загаварылі. Яе пачалі запрашаць на розныя сходы, на нарады. У калгас наведваліся госці, дзівіліся на кукурузу, вырашчаную Аняй і яе сяброўкамі-аднагодкамі. Іншая б дзяўчына, на месцы Ані, магла б супакоіцца, красавацца сваёй славай і жыць бескլапотна. Але Аня аказалася не такой — яна не адступілася ад сваёй мары — вучыцца.

У час нашага першага знаёмства, вясною мінулага года, калі Аня ўжо два гады папрацавала ў калгасе і ўзначаліла камсамольскую арганізацыю роднай арцелі, дзяўчына шчыра прызналася:

— А ведаеце, я, бадай, не шкадую, што не стала журналісткай. Буду аграномам — гэта не горш!..

У той жа год Аня ўжо скончыла першы курс Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі завочна. Працуючы сакратаром камсамольскай арганізацыі, Аня шмат зрабіла, каб згуртаваць моладзь, накіраваць яе ініцыятыву на ўмацаванне роднага калгаса, на выхаванне ў юнакоў і дзяўчат лепшых рыс маладога чалавека сацыялістычнага грамадства. Камсамольцы не толькі рабілі нядзельнікі, перавыконвалі нормы выпрацоўкі ў брыгадах, паказвалі прыклад стараннасці ў жывёлагадоўлі, — яны змагаліся за тое, каб вясковы малады чалавек ці дзяўчына вызначаліся сваімі паводзінамі, сваёй свядомасцю, каб яны рыхтавалі сябе да жыцця ў камунізме.

Памятаю, як Аня расказвала, што ў іх добра прайшоў камсамольскі сход, на якім абмяркоўвалася пытанне «Прастата і сціпласць — адна з рысаў савецкага маладога чалавека». Сход прайшоў цікава, бо пытанне хвалявала ўсіх. На другім сходзе гаворка ішла на тэму «У чым шчасце і якое яно?»

Не дзіўна, што моладзь палюбіла Аню як свайго важака. Камсамольцы навялі парадак у сваім клубе, ажывілі фізкультурна-спартыўную работу.

А Аня? Можа, яна заспакоілася дасягнутымі поспехамі? Не, яна справядліва лічыла, што яе месца там, дзе сёння цяжэй, дзе яна прынясе больш карысці.

— Кукурузу мы ўжо навучыліся вырошчваць, — сказала тады Аня ў размове са старшынёй. — Звеннявой можа працаваць любая з нашых камсамолак. А птушкагадоўля ў нас — новая справа. Пайду працаваць птушніцай!..

Старшыня згадзіўся. Разам з

З БЛАКНОТА журналіста

дзвюма дзяўчатамі Аня арганізавала ў калгасе птушкаферму, якая ў першы год дала добры прыбытак.

У дзевятнаццаць год Аня стала камуністам. Вось кароткая біяграфія нашага юнацтва, народжанага на рубяжах камунізма, на вялікім перавале, за якім відны яркія, сонечныя абрысы нашай будучыні.

...Нядаўна мне давялося зноў сустрэцца з Аняй. Усё той жа прывабны, просты і адухоўлены твар, на якім свецяцца гарачым агнём маладосці задумлівыя і з вясёлай хітрынкай шэрыя вочы, тыя ж косы-вяночкі вакол пукатага чыстага ілба, тыя ж дробненькія вяснушкі на румяных шчоках.

Мы сустрэліся ў райкоме камсамола. Аня сядзела за сталом, бянтэжылася, чырванела і хвалявалася. Я разумеў яе: сціпласць і нават сарамлівасць не давалі ёй расказаць пра ўсё як след.

— Вось выбралі... другім сакратаром райкома камсамола, — гартаючы спісаныя блакноты, гаворыць Аня, і твар яе зноў пакрываецца чырванню. — Ужо больш паўгода, як працую. Мой участак — піянерская работа, школьныя камсамольскія арганізацыі. Усё даводзіцца рабіць, і ў калгасы езджу, і сходы праводжу, і памагаю на месцы сакратарам, і з дакладамі выступаць даводзіцца...

І раптам Аня закрыла твар рукамі, засаромілася:

— Ой, нічога не буду я расказваць. Не трэба пісаць пра мяне, бо нічога я яшчэ і не зрабіла!..

Зрабіла Аня на новым, адказным сваім участку, можа, сапраўды яшчэ не багата. Нялёгка ёй, яшчэ самой маладой дзяўчыне, займацца выхаваннем людзей. Такіх жа маладых, неспакойных, розных па характару і схільнасцях — людзей, якія толькі выходзяць на самастойную жыццёвую дарогу.

Нялёгкая пасада ў сакратара райкома, канешне. Затое якая адказная і пачэсная. Якая радасць будзе ў цябе на душы, калі ты адчуеш, што дапамог чалавеку, твайму сябру, які прыйшоў да цябе і адкрывае ўсё, што ў яго сёння на душы. Якая гордасць у тваім сэрцы, калі ты бачыш, як тваё слова запаліла людзей новым натхненнем!..

Аня працуе ў райкоме не многа—крыху больш як паўгода. Але яна пабыла ўжо ва ўсіх калгасах і саўгасах, добра пазнаёмілася з усімі камсамольскімі важакамі, з усімі піянерважатымі, стараецца ўнікнуць ва ўсе дэталі і дробязі жыцця моладзі. Аня жыве тымі ж інтарэсамі і клопатамі, якімі жывуць яе сябры і аднагодкі. Ёй лёгка з моладдзю гаварыць, бо яна добра ведае, што трэба маладым, што іх хвалюе і непакоіць.

— Не люблю сядзець у кабінеце, — расказвае Аня. — Куды лепей адчуваць сябе сярод моладзі, у вёсцы. Вось мы неяк ездзілі ў саўгас «Кашчынскі». Не адна я ездзіла, а з інструктарам райкома партыі Кастусём Іванавічам Мысліцкім і нашым інструктарам Міколам Ліпо. Цяжкая была паездка. Самая паводка была. Дабіраліся на грузавіку, але колькі ўражанняў вынесла я з гэтай паездкі! Поўны дзень з дзяўчатамі на ферме працавала. Сход правялі. Памаглі сакратару камсамольскай арганізацыі скласці план работы. Радасна, што пасля нашай паездкі ў камсамол уступілі новыя юнакі і дзяўчаты!..

Аня задумалася, маўчыць. Адчуваю, што ў яе ёсць шмат пра што расказаць, у яе багатыя ўражанні ад паездак у вёскі, ад сустрэч з камсамольцамі. Пра гэтыя паездкі і справы гавораць і пульхныя блакноты, якія ляжаць тут жа на стале.

— А як жа з вучобай? — пытаюся, каб неяк зноў распачаць гаворку, якая неяк нечакана абарвалася.

— З вучобай добра, — шчыра ўсміхаецца Аня і пачынае ажыўлена гаварыць, як яна здавала экзамены, якія цяжкасці яшчэ з дапаможнікамі, з кніжкамі ў раёне.

— А ведаеце,—усё больш жвавее, натхняецца субяседніца, — у нас цяпер многія маладыя актывісты вучацца завочна. Вось і наш першы сакратар Уладзімір Мікалаевіч Скорба — студэнт сельскагаспадарчай акадэміі, вучацца ў акадэміі і сакратары камсамольскіх арганізацый—з прамкамбіната Рая Гузянок, з калгаса «Шосты з'езд Саветаў» Валя Носік, з рэдакцыі раённай газеты «Калгасная праўда» Аркадзь Скавародка...

Я разумею Аню: ёй прыемна, што яе сябры, былыя дзесяцікласнікі, знаходзяць сабе належнае месца ў жыцці. І ў гэтым, мне здаецца, добры прыклад паказала сама Аня, дзяўчына настойлівага характару.

Потым я даведаўся, што Аня аддае ўсе свае маладыя сілы рабоце сярод моладзі. Яна настойліва шукае і знаходзіць шляхі да сэрца маладых працаўнікоў вёскі, шмат аддае ўвагі выхаванню школьнай моладзі і піянераў. У раёне ажывілася піянерская работа. Школьная піянерыя змагаецца за сваю піянерскую двухгодку, камсамольцы раёна рыхтуюць дастойную сустрэчу XXII з'езду роднай партыі.

У гэтыя радасныя і хвалюючыя дні, калі абмяркоўваецца праект новай Праграмы КПСС — найвялікшы дакумент нашага часу, — камсамольцы і моладзь Лепельшчыны не шкадуюць сіл і працы, каб хутчэй збыліся вялікія і ўрачыстыя задумы партыі.

Мне давялося нядаўна быць у шмат якіх калгасах раёна, назіраць, як у вёсцы ідзе змаганне за ўраджай 1961 года, за вялікае малако трэцяга года сямігодкі. Я быў сведкам, як у калгас імя Чапаева з'ехаліся жывёлаводы з многіх гаспадарак раёна, каб павучыцца на практыцы, як лепш выкарыстаць кожны летні дзень для таго, каб стрымаць слова, дадзенае Радзіме. Усюды побач з людзьмі сталага веку, плячо ў плячо, змагаюцца маладыя працаўнікі, змагары сямігодкі, натхнёныя яснай, велічнай праграмай пабудовы камунізма.

Камсамольцы, як самыя надзейныя памочнікі партыі, рыхтуюць асабістыя падарункі партыйнаму з'езду. Кожны дзень прыносіць новыя поспехі. Імёны тых, хто сёння наперадзе, хто паказвае ўзоры ў працы, шырока вядомы. Партрэты маладых герояў сямігодкі — на калгасных і на раённай дошках гонару, на старонках раённай газеты.

... Вядома, што цяпер, у гарачую пару, Аня Рыбачонак, як і ўвесь невялічкі калектыў райкома камсамола, маладзёжнага штаба, не заседжваецца ў раённым цэнтры. Камсамольскія актывісты, запыленыя і загарэлыя, абветраныя, дзень пры дні знаходзяцца на пярэднім краі сярод моладзі. Не ведае спачыну райкомаўскі матацыкл. Недзе ў Загацці ці ў Пышне, у жывёлаводаў ці механізатараў, знаходзіцца ў гэтыя дні і Аня.

Як і ўсе яе аднагодкі, Аня яшчэ і яшчэ раз перачытвае радкі найвялікшага гістарычнага дакумента — праекта новай Праграмы КПСС і ад усяго сэрца гаворыць:

— Камунізм ідзе! Мы яго пабудуем. Мы будзем жыць пры камунізме!..

«Агонь душы сваёй—людзям!» — вось дэвіз, якім кіруецца Аня.

Сцяпан КУХАРАЎ.

Лепельскі раён.

Шчыры сябра

Марыя Карповіч працавала ў сваім родным калгасе «Пераможац» у паляводчай брыгадзе. Была яна актыўным чытачом мясцовай бібліятэкі, добрым прапагандыстам кнігі. І вось у снежні мінулага года Куршыновіцкую сельскую бібліятэку пакінуў ужо шосты за апошнія два гады работнік.

— Можа, ты, Марыя, пойдзеш працаваць туды? — прапанавалі ёй у сельсавеце.— У цябе ж сярэдняя адукацыя.

Так Карповіч стала бібліятэкаркай. Яна не мела ніякага вопыту і цяжка давялося ёй спачатку.

...На сходзе працаўнікоў вёскі абмяркоўваліся калгасныя справы. На ім прысутнічала і Марыя. Калі парадак дня быў вычарпаны, яна выступіла і заклікала калгаснікаў наведваць бібліятэку. Як скончыўся сход, Марыя падыйшла да кладаўшчыка калгаса.

— Адам Францавіч,— звярнулася яна да яго,— вы чалавек пісьменны, рэгулярна чытаеце газеты, цікавіцеся падзеямі, што адбываюцца ў нашай краіне і за рубяжом. А вось кніг чамусьці не чытаеце.

— Часу няма, даражэнькая. Але заўтра абавязкова прыйду да цябе.

На наступны дзень, як толькі змерклася, парог бібліятэкі пераступіў Адам Галіцкі. Марыя Карповіч прапанавала яму прачытаць «Лёс чалавека» М. Шолахава.

Не паспеў Галіцкі выйсці з бібліятэкі, як сюды зайшла са стосам кніг вясёлая, жыццярадасная жанчына. Гэта была Ядзвіга Галавіна.

— Абмяняць кнігі прыйшла. Можа, новую літаратуру атрымалі?

— Ядзвіга, я бачу, ты бярэш многа кніг,— умяшаўся ў размову Адам Францавіч.— А муж твой чытае іх?

— Не цікавіцца.

— Дык скажы яму, што я старэйшы за яго і то вось узяў кнігу.

Неўзабаве ў бібліятэку прыйшоў і Васіль Галавін.

— Жонка прымусіла,— сказаў ён бібліятэкарцы.— Гаворыць — ідзі, а то мне сорам за цябе.

Бібліятэкарка выдала яму раман М. Астроўскага «Як гартавалася сталь».

Марыя не толькі сядзела ў бібліятэцы. Яна хадзіла з кнігамі на жывёлагадоўчыя фермы, у паляводчыя брыгады, па хатах калгаснікаў.

Вось аднойчы ўвечары пасля працоўнага дня пайшла да Галіцкіх. Не паспела пераступіць парог дома, як Адам Францавіч спытаў:

— Па кніжку прыйшла?

— Не. Прыйшла даведацца, ці спадабалася яна вам.

— Вельмі,— адказала за кладаўшчыка яго жонка.— Муж сам прачытаў, потым нам уголас пачаў чытаць. Вельмі, вельмі цікавая.

— А я вам і другую прынесла. «Шчасце» Паўленкі. Спадзяюся, што гэтая таксама спадабаецца.

Вёска Стараселле — вялікі населены пункт. Амаль сем кіламетраў аддзяляюць яе ад цэнтра калгаса. А чытачоў там мала. Марыя Карповіч пагаварыла аб гэтым з сакратаром брыгаднай камсамольскай арганізацыі Чаславай Кісель.

— Далёка знаходзіцца бібліятэка, — тлумачыла тая. — Многія хочуць пачытаць якую-небудзь кнігу, а ісці па яе не вельмі час знойдзеш.

Марыя прапанавала дзяўчыне браць у бібліятэцы кнігі і выдаваць іх людзям. Камсамолка правяла сярод калгаснікаў некалькі цікавых гутарак. Больш 60 чалавек бяруць цяпер у яе літаратуру.

— Я чула, Марыя, што ты даверыла Чаславе Кісель перасоўку,— сказала неяк звеннявая Ірына Татарыновіч. — Наша вёска таксама знаходзіцца не блізка ад цэнтра калгаса. Так што і для нас арганізуй перасоўку.

Быць кнігаплошам узялася сама звеннявая. Яна нават выклікала Кісель на спаборніцтва. І не адстае ад яе. У вёсках Гашчын і Асавец у Ірыны больш ста чытачоў.

Ціхі вечар. Свецяць яркія зоры. Марыя выйшла на вуліцу. З канца вёскі Куршыновічы несліся вясёлыя песні, залівістыя гукі гармоніка. На душы было радасна і лёгка. Але вось вярнуўся дадому яе муж Мікалай Фёдаравіч.

— Непрыемную навіну прынёс табе, Марыя.

— Якую?

— Дрэнна працуеш.

— Дрэнна? Калі я прыняла бібліятэку, колькі было чытачоў? 242. А цяпер 740. На кожны двор амаль тры чытачы.

— За гэта сёння цябе на партыйным сходзе хвалілі, а вось за тое, што мала праводзіш гутарак з калгаснікамі, крытыкавалі. Так што трэба падцягнуцца.

Марыя склала план работы, намеціла тэмы гутарак. Прыйшла ў паляводчую брыгаду. Ля масіўнага ўчастка жыта стаіць трактар з прычапной жняяркаю, а ля яго ляжаць пад кустом механізатары Уладзімір Іваноўскі і Франц Татарыновіч.

— Чаму не працуеце? — спыталася Марыя Карповіч.

— А табе што?! — адказаў Іваноўскі. — Ты чаго сюды прыйшла?

— Гутарку праводзіць.

— Ну, давай расказвай, будзем слухаць.

— Не, спачатку вы скажыце, чаму стаіць тэхніка.

Увечары з'явілася «маланка». У ёй сур'ёзна крытыкаваліся механізатары арцелі. Пасля гэтага ў іх была вострая размова са старшынёй калгаса. І людзі выправіліся, пачалі лепш ставіцца да працы. Штодзённа перавыконваюць нормы.

Позна ўвечары вяртаецца Марыя Карповіч дадому. І заўсёды прыходзіць задаволеная тым, што работа ў яе спорыцца.

М. ДРОБЫШ.

Ляхавіцкі раён.

ПАСЛЯ ТАГО, ЯК ВЫСТУПІЛА НАША ГАЗЕТА

У нумарах нашай газеты за 26 мая, 2 і 9 чэрвеня г. г. былі змешчаны карэспандэнцыі Я. Данской «Як мокрае гарыць...», «Другая прафесія сельскага інтэлігента» і «На парозе працоўнага жыцця», у якіх ускрываліся недахопы ў рабоце некаторых культасветустаноў Браслаўскага раёна.

Як паведаміў рэдакцыі сакратар Браслаўскага РК КПБ В. Булаўка, факты, указаныя ў гэтых артыкулах, адпавядаюць сапраўднасці. Пытанне аб рабоце Опсаўскага сельскага Дома культуры абмяркоўвалася на партыйным сходзе. Цяпер палітычна-масавая і культурна-выхаваўчая работа тут значна палепшылася. Створаны і рэгулярна працуюць гурткі мастацкай самадзейнасці.

Прыняты меры па прыцягненню інтэлігенцыі для ўдзелу ў працы клубаў і бібліятэк. Цяпер урачы, настаўнікі і спецыялісты сельскай гаспадаркі з'яўляюцца актыўнымі ўдзельнікамі лекцыйнай работы і мастацкай самадзейнасці.

Артыкулы Я. Данской былі абмеркаваны і Віцебскім абласным упраўленнем культуры. Як паведаміў нам выконваючы абавязкі намесніка начальніка абласнога ўпраўлення культуры В. Цімошчанка, у Браслаўскі раён для акавання практычнай дапамогі ў працы клубам і бібліятэкам выязджалі метадысты абласной бібліятэкі і Дома народнай творчасці.

Выйшлі з друку

У Дзяржаўным выдавецтве БССР выйшлі з друку і паступілі ў продаж наступныя кнігі мастацкай прозы:

Уладзімір Карпаў. Вясеннія ліўні. Раман. З цыкла «На перавале стагоддзя». Мастак С. Раманаў. Тыраж 8 500 экз., стар 464. Цана 94 кап.

Макар Паслядовіч. Збор твораў у двух тамах. Том І. Мастак А. Сапетка. Тыраж 3.300 экз., стар 556. Цана 1 руб. 2 кап.

Макар Паслядовіч. Збор твораў у двух тамах. Том 2. Мастак А. Сапетка. Тыраж 3 300 экз., стар 576. Цана 1 руб. 3 кап.

Васіль Каваль. Следапыты. Аповесць. Для сярэдняга і старэйшага ўзросту. Малюнкі А. Зайцава. Тыраж 9 300 экз. Стар 68. Цана 11 кап.

Валерый Высоцкі. Сябры-прыяцелі. Аповесць. Для сярэдняга ўзросту. На рускай мове. Мастак Г. Скамарохаў. Тыраж 60 тыс. экз., стар. 64. Цана 9 кап.

Пётр Валкадаеў. Чый хлапчук? Аповесць. Для сярэдняга і старэйшага ўзросту. На рускай мове. Мастак В. Ціхановіч. Тыраж 30 тыс. экз. Стар. 296. Цана 51 кап.

Уладзімір Мехаў. Помнік герою. Апавяданні. Для сярэдняга ўзросту. Малюнкі Б. Заборава. Тыраж 8 тыс. экз., стар 60. Цана 7 кап.

Вольга Сіманава. Кухаронак. Аповесць для сярэдняга ўзросту. На рускай мове. Мастак К. Ціхановіч. Тыраж 60 тыс. экз., стар. 88. Цана 11 кап.

Уладзімір Караткевіч. Блакіт і золата дня. Апавяданні і аповесці. Мастак Е. Лось. Тыраж 4 750 экз., стар, 224. Цана 50 кап.

З кінакамерай па рэспубліцы

Мінская студыя навукова-папулярных і хранікальна-дакументальных фільмаў выпусціла на экраны гарадскіх кінатэатраў і сельскіх клубаў рэспублікі чарговы, 25-ты нумар кіначасопіса «Савецкая Беларусь». Першы сюжэт — «У перадавікоў спаборніцтва» расказвае аб тым, што Мінскаму трактарнаму заводу за перамогу ва ўсесаюзным спаборніцтве прадпрыемстваў машынабудавання і выпуск звышпланавых трактараў і запасных частак уручан пераходны Чырвоны сцяг ЦК прафсаюза работнікаў машынабудавання.

Другі сюжэт — «На калгасных палетках» расказвае пра сяўбу азімых у калгасе імя Калініна Мінскага раёна.

Поспехам сельскіх птушкаводаў прысвечаны кінакадры, знятыя ў саўгасе імя Варашылава Бярозаўскага раёна Брэсцкай вобласці.

Асаблівую цікавасць выклікае ў гледачоў кінасюжэт «Сардэчныя сустрэчы», у якім расказваецца аб правядзенні ў Беларусі Тыдня рускай літаратуры.

Далей гледачы даведаюцца аб тым, што ў Маладзечна адкрылася новая бібліятэка, пазнаёміцца з работай Барысаўскай фабрыкі піяніна.

Калектыву мастацкай самадзейнасці Мінскага паліграфічнага камбіната прысвечан кінасюжэт «На сцэне паліграфісты».

У заключэнне кіначасопіса паказана традыцыйная выстаўка кветак у Мінску.

Беларускія мастакі рапартуюць

А. МАЗАЛЁЎ. «Мінск. Плошча Перамогі».

ЭКАНАМІЧНАСЦЬ І ПРЫГАЖОСЦЬ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

выя грамадскія будынкі. А з праекта Праграмы КПСС відаць, як шырока будуць ужывацца шматгранныя формы культурна-бытавога абслугоўвання працоўных, з якой актыўнасцю насельніцтва будзе ўдзельнічаць у грамадскім жыцці. Натуральна, неабходна будзе больш будаваць грамадскіх комплексаў будынкаў, а для іх у сваю чаргу спатрэбіцца свабоднае месца. Перспектывы далейшага развіцця ансамбля агульнагарадскога цэнтра павінны знайсці ўсебаковае адлюстраванне ў генеральным плане будаўніцтва беларускай сталіцы.

Цудоўная будучыня чакае і нашы абласныя цэнтры. Так, горад Гродна за дваццаць год вырасце і пашырыцца прыкладна ў тры разы. Зусім непазнавальныя стануць Віцебск, Гомель, Магілёў і іншыя населеныя пункты рэспублікі. Клапоцячыся аб паспяховым развіцці цэнтральнай часткі гарадоў, трэба дамагацца яе планамернай забудовы, каб заўсёды былі ў рэзерве свабодныя тэрыторыі для будаўніцтва наступных год. Нельга лічыць нармальным, калі ў многіх месцах спяшаюцца як мага хутчэй запоўніць цэнтры гарадоў жылымі дамамі. Відаць, галоўныя архітэктары гарадоў і іх кіраўніцтва не маюць належнай «горадабудаўнічай» фантазіі, не глядзяць у будучыню.

Архітэктурны гарадскі ансамбль з цягам часу мяняецца. І вось тут асабліва важна, каб ён кожны раз набываў архітэктурную закончанасць. Гэтага можна дасягнуць, умела ўжываючы малыя формы, а таксама азеляненне і дарожныя пакрыцці. Звярніце ўвагу на Цэнтральную плошчу Мінска. Тут пакуль што яшчэ няма галоўнага будынка. Аднак дзякуючы таму, што на месцы, якое мяркуецца забудаваць, часова разбіты вялікі сквер, гэтая плошча выглядае прыгожа і добраўпарадкавана. Такі прыём «рэзервіравання» тэрыторый для здзяйснення будучых планаў архітэктараў правільны.

Пры ўдасканаленні і развіцці архітэктурных ансамбляў вялікую ролю іграюць багатыя прыродныя ўмовы Беларусі. Нашы рэкі — Заходняя Дзвіна, Нёман, Сож, якія працякаюць праз Віцебск, Гродна і Гомель, павінны ўплываць на далейшае развіццё архітэктурнага аблічча гэтых гарадоў. На жаль, яшчэ не ўсюды займаюцца добраўпарадкаваннем берагоў рэк. Калі ў Гомелі па ініцыятыве мясцовых кіраўнікоў ствараецца добрая набярэжная, дык у Віцебску нават не прыступілі да складання праекта яе планіроўкі, хоць сродкі на гэта адпушчаны.

Пры сучасных прынцыпах планіроўкі актуальнае значэнне набывае ансамблевая забудова жылых раёнаў, мікрараёнаў. Раней яна вялася перыметральна па граніцах невялікіх кварталаў, і будынкі звычайна выходзілі толькі на магістралі або вуліцы. Пры гэтым побач з распрацоўкай архітэктурнага ансамбля вуліцы адначасова вырашаўся і ансамбль жылога фонду.

Зусім іншая справа цяпер. Вялікія прасторы мікрараёнаў, разгортванне будаўніцтва ў глыбіню ад магістралі карэнным чынам мяняюць кампазіцыю жылых масіваў. Асобныя, аб'ёмна зблакіраваныя групы будынкаў, рытмічнае чаргаванне гэтых груп з зялёнымі насаджэннямі, кантраснае спалучэнне жылых дамоў і комплексаў грамадскіх будынкаў, адрозненне будынкаў па памеру, вышыні, колеру — усё гэта стварае вялікія магчымасці для фармавання мастацка выразных жылых ансамбляў. Гэта можна бачыць на прыкладах мікрараёна па вуліцы Сталінградскай у Мінску, мікрараёна ў новым горадзе полацкіх нафтабудаўнікоў. Але новыя жылыя раёны бываюць, на жаль, і аднастайныя, манатонныя. Мастацкая выразнасць ансамбля асабліва важная пры буйнапанельным будаўніцтве, якое ў бліжэйшыя гады стане асноўным у рэспубліцы.

Спланаваць ансамбль жылога раёна або мікрараёна ў новым горадзе або на свабоднай тэрыторыі — гэта цяжкая і адказная задача для архітэктараў. Але куды больш складана спраектаваць мікрараён, калі ён размешчаны сумежна з гістарычна складзенай забудовай у цэнтральных частках горада. Тут неабходна ўзаемасувязь архітэктурнага ансамбля жылога мікрараёна з вырашэннем вуліц і плошчаў. Калі ў мінулым крытыкавалася стужкавая забудова магістралей без уліку вырашэння ўнутрыквартальных прастораў, дык няправільная і другая крайнасць — ігнараванне патрабаванняў цэласнасці, выразнасці забудовы магістралей і плошчаў пры праектаванні навакольных новых жылых раёнаў і мікрараёнаў.

Так, напрыклад, у цэнтральнай частцы Гомеля праект забудовы новага мікрараёна вырашаўся без уліку далейшага развіцця ансамбля галоўнай Савецкай вуліцы. А між тым забудова мікрараёна з боку галоўнай магістралі павінна спалучацца з забудовай усёй вуліцы. Мясцовыя архітэктары гэтага не ўлічылі. Таму забудова мікрараёна з боку галоўнай вуліцы аказалася дробнай, пазбаўленай належнай выразнасці. У сувязі з гэтым праект вырашана было перапрацаваць. Нядаўна мне ўдалося пазнаёміцца з яго новай рэдакцыяй — ён значна змяніўся да лепшага.

У двух мікрараёнах Барысава не было аддадзена ўвагі перспектыўнай забудове цэнтральнай плошчы. Яна вырашалася па сутнасці як транспартнае скрыжаванне. Захапіўшыся задачамі бліжэйшых год, аўтары праекта страцілі горадабудаўнічую перспектыву. І толькі дзякуючы своечасоваму ўмяшанню Дзяржбуда рэспублікі, праект быў перапрацаваны, у ім была ўлічана перспектыва развіцця цэнтра горада.

Віцебскі аблпраект прадставіў нядаўна на разгляд Дзяржбуда БССР цікава вырашаны эскіз новага жылога раёна, які мяжуе ў цэнтры горада са Смаленскай шашой. Гэта несумненна творчая ўдача маладога беларускага архітэктара Я. Лiневіча, выхаванца Беларускага палітэхнічнага інстытута. Аднак аўтар вырашыў творчую задачу вельмі лакальна, не падумаўшы пра ансамбль магістралі і размешчанай паблізу плошчы імя Чарняхоўскага. Праект цяпер дапрацоўваецца. Ёсць усе падставы меркаваць, што ў будучым гэты жылы раён у Віцебску стане ўзорным жылым ансамблем.

Мы расказалі толькі аб некаторых пытаннях развіцця архітэктурных ансамбляў гарадоў рэспублікі. Над вырашэннем вялікіх творчых задач сучаснага горадабудаўніцтва павінны працаваць не толькі беларускія архітэктары, але мастакі і скульптары. Наша будучыня ствараецца сёння. Таму пра тое, каб беларускія гарады набылі прыгожае архітэктурнае аблічча, павінна клапаціцца ўся наша грамадскасць.

Архітэктар Е. ЗАСЛАЎСКІ,
начальнік аддзела планіроўкі і забудовы гарадоў Дзяржбуда БССР.

ПАЛОСЫ НАЖЫВЫ

У дарозе кожны раз знаёмішся з новымі людзьмі, іншы раз з такімі, якія на ўсё жыццё пакідаюць у памяці незабыўны след.

Не так даўно мне давялося праязджаць па дарозе Брэст — Тамашоўка. Прыкладна на саракавым кіламетры «галасаваў» чалавек. На нашым «газіку» было адно свабоднае месца, і мы ўзялі да сябе спадарожніка. На выгляд яму было гадоў пад шэсцьдзесят, бровы яго зліліся і былі падобны на спелую мяцёлку чароту.

Пазнаёміліся. Наш новы пасажыр Віталій Пятровіч Шуткоўскі аказаўся дарожным майстрам.

Пасля кароткай паўзы Віталій Пятровіч спытаў:

— А вось скажыце, на гэтай дарозе вы знайшлі што-небудзь такое, над чым падумаць можна было б сур'ёзна?

Мы растлумачылі, што нас здзівіла незвычайна прыгожая прырода гэтых месц.

— А яшчэ што?

— Фруктовыя дрэвы па абочынах дарогі. Дарога-сад. І яшчэ блакітнае неба. Яно нібы дапаўняе...

— Вось-вось, — сярдзіта перабіў Шуткоўскі. — Прыгожа яно, вядома, прыгожа. Але гэты ўчастак невялікі. А колькі пустой зямлі на так званых палосах адчужэння?

Погляд Віталія Пятровіча зрабіўся яшчэ больш суровы, асуджальны. Здавалася, што ён і нас лічыў вінаватымі ў тым, што прападае без карысці столькі зямлі.

Потым ён загаварыў зноў, але ўжо больш мякка:

— Вы, вядома, не крыўдуйце за гэта. Што зробіш, калі характар у мяне такі. Кіпіць у мяне ўсё, калі непарадак бачу...

Ад Віталія Пятровіча мы даведаліся, што адзінаццаць год назад яго прызначылі сюды дарожным майстрам. Дарога, як дарога, ёсць і палосы адчужэння. На іх гаспадарылі ўсялякія спрытнюгі — і сельскія, і гарадскія. Едзеш, едзеш, бывала, а навокал усё пасевы бульбы, аўса, проса, грэчкі. Пяскі і цаліна, вядома, пуставалі. Зялёнае аздабленне дарогі тады было не такое. Вольха і вярба — вось, бадай, і ўсё, што можна было сустрэць на абочынах. На паласе адчужэння — пасевы прыватных асоб. З вялікай цяжкасцю дарожнаму майстру ўдалося, як кажуць, выкурыць многіх з іх і на гэтай зямлі пасадзіць дзікія грушы і яблыні, выкапаныя ў лесе, потым закласці гадавальнік. Праз некалькі год на дарозе ўжо зацвілі яблыні, грушы, слівы, вішні...

З кожным годам на ўчастку дарогі, дзе майстрам В. Шуткоўскі, багацее зялёнае аздабленне, фруктовых дрэў усё прыбаўляецца і прыбаўляецца. Стары дарожны майстар верны ідэі — «паласа адчужэння» павінна быць паласой прыгажосці. Ён марыцьператварыць усю дарогу Брэст — Тамашоўка ў квітнеючы сад.

Я глядзеў на Віталія Пятровіча і думаў, што гэты неспакойны чалавек нямала прынёс клопату спрытнюгам і, нямала зрабіў добрага людзям. У мяне ўсё больш і больш расло пачуццё павагі да субяседніка. А ён, ледзь прыжмурыўшы вочы і паціраючы лоб, загаварыў зноў:

— Паласа адчужэння... Так называлі зямлю ўздоўж чыгункі ў царскай Расіі. Гэта была сапраўды забароненая зона: ні карову на яе не выганіш, ні сена не накосіш. І не дзіўна. Зямля была тады прыватнай уласнасцю і парэзана на кавалкі, а паласа адчужэння належала чыгуначнаму ведамству. Потым такія ж парадкі завяло і ведамства, якое кіравала шасэйнымі дарогамі. А мы, савецкія людзі, павінны інакш глядзець на гэтыя палосы адчужэння.

Вельмі правільна гаворыць Віталій Пятровіч. У наш час зямля стала народным здабыткам. Людзі бачаць у ёй крыніцу невычэрпных багаццяў усяго сацыялістычнага грамадства. Кожны гектар, кожная пядзя зямлі павінна быць па-гаспадарску выкарыстана. І не можа савецкі чалавек прайсці міма пустой зямлі або скарыстанай не па прызначэнню.

Вядома, гэтыя палосы неабходныя, ніхто пра гэта не спрачаецца. На іх вырошчваюцца лесаахоўныя насаджэнні, ставяцца шчыты для аховы палатна дарогі ад снежных заносаў. У нізкіх месцах робяцца дрэнаж і вадасцёкі. У кожным канкрэтным выпадку, у залежнасці ад мясцовых умоў, вызначаецца памер паласы. Стужка паабапал дарогі, якою распараджаецца дарожнае ўпраўленне № 848, складае больш 600 гектараў зямлі. Толькі адно ўпраўленне! А колькі іх на тэрыторыі раёна, вобласці, рэспублікі!.. Гэта шасэйныя дарогі. А вазьміце чыгуначныя. Там палосы адчужэння яшчэ большыя. А хто там гаспадарыць? Вядома, работнікі шасэйных дарог і чыгунак, ды не толькі яны. Колькі тут спрытнюг, дармаедаў. Праедзьце па дарозе Брэст — Чарнаўчыцы, паглядзіце, што там робіцца.

...На ўскраіне вёскі Чарнаўчыцы раскінулася вялікая квітнеючая сядзіба. Там чуецца шматгалосае рыканне, рохканне, кудахканне. На сядзібе стагі сена, сцірты збожжа. Шыльда на даволі вялікім будынку гаворыць, што тут жыве дарожны майстар Якім Якімавіч Севянюк. Асабістая гаспадарка ў Севянюка квітнее. Ёсць карова, некалькі свіней і іншай жывёлы, шмат птушак. З дзяржаўнай жывёлы—двое коней. Навошта іх тут трымаць? Бадай, для маскіроўкі, будаўнічыя ж матэрыялы падвозяцца на аўтамашынах.

Не трымаць коней, — значыць нельга будзе трымаць вялікай колькасці жывёлы ў асабістым карыстанні. Могуць быць непрыемнасці. Коні, як бачыце, патрэбны. Гэта для іх (на паперы) сеецца столькі аўса, ячменю, садзіцца бульба і г. д. Прычым, у майстра ніякіх клопатаў, усё зробяць рабочыя: пасеюць, убяруць, прывязуць на сядзібу, у сцірту складуць, а потым і абмалоцяць.

Аднаго з такіх рабочых, Мікалая Лявонцьевіча Трычыка, мы засталі за ўборкай аўса на полі адчужэння.

— Чый гэта авёс?

— А хто яго ведае, майстар загадаў — убіраю. Потым перавязу ўраджай на яго сядзібу.

— А ці патрэбна так многа аўса для двух коней?

— Начальству больш відаць,— чуецца адказ.

А потым, пачакаўшы, дадаў:

— Бедныя коні. Калі б яны маглі гаварыць...

Тут усё ясна. Коні — шырма.

Але вернемся да паласы адчужэння, якая ля дарогі Брэст — Чарнаўчыцы. Не ўсю яе засяваюць для дарожнага майстра. Як кажуць, дзялкоў тут хоць гаць гаці. Ёсць нават гарадскія.

А чаму б не зрабіць дарожнаму майстру так, як робяць людзі на ўчастку Брэст — Тамашоўка? Там садзяць на паласе адчужэння фруктовыя дрэвы для ўсіх, а тут узбагачаюцца самі і ствараюць такую ж магчымасць для іншых спрытнюг.

Далёкай мінуўшчынай павявае ад усёй гэтай гісторыі.

І як тут не пагадзіцца са старым майстрам В. Шуткоўскім:

«Пакуль у многіх месцах палосы адчужэння — палосы нажывы. А трэба зрабіць так, каб яны прыносілі грамадству бясплатна дабро, прыгажосць!»

Правільна, дакладна сказана!

М. ПІНЧУК.

СЁННЯ МАРА — ЗАЎТРА ЯВА

Перад вамі некаторыя рабочыя эскізы стварэння і забудовы мінскіх магістралей.

Няміга. Вузкія вуліцы, невялікія дамы, булыжны брук — такім гэты раён горада застаўся нам у спадчыну яшчэ з дарэвалюцыйных часоў. Але паглядзіце на эскіз, прапанаваны архітэктарамі Мінскпраекта (крайні злева здымак). На месцы старой Нямігі яны праектуюць пракласці вялікую магістраль, пабудаваць шматпавярховыя дамы з усімі выгодамі, лёгкія і прыгожыя па канструкцыі.

Вялікія змены адбудуцца і на Магілёўскай шашы. Мяркуючы па праектнай прапанове аўтарскай групы Белдзяржпраекта (два сярэднія здымкі), у недалёкай будучыні на месцы пустыроў будзе ўзведзены архітэктурны ансамбь з высокіх будынкаў, павернутых да сонца. Магілёўская шаша ператворыцца ў шырокі добраўпарадкаваны праспект.

А вось новая Паркавая магістраль (крайні справа здымак), якая пройдзе ад цэнтра горада да парку Перамогі. Такой яна ўяўляецца архітэктарам з Белдзяржпраекта. У іх эскізным праекце прадугледжана стварыць пры ансамблевай забудове сістэму курданераў — адкрытых азелянёных двароў.

Усё для чалавека! — дэвіз нашых зодчых.

СЛОВА ЗА ТРЭЦЯЙ КНІГАЙ

Зборнік вершаў «Рунець, красаваць, налівацца!» Рыгора Барадуліна разгортваеш з той жа нецярплівасцю, як і часопіс, калі ў ім змешчаны новыя творы паэта. У маладой беларускай паэзіі гэта адзін з нямногіх, ад каго так шмат чакаеш і на каго так шмат ускладаеш надзей. Нават скупая на высокія эпітэты ў адносінах да маладых наша крытыка, калі выйшла яго першая кніга, замест няпэўна суцешлівага «здольны» сказала ўпэўнена—«таленавіты».

Усіх па-чалавечаму кранулі болем шчырыя, адкрытыя радкі Рыгора Барадуліна аб безбацькоўскім маленстве:

Не выйшаў ты і ў гэты раз
Мяне спаткаць, паднесці рэчы..
Ля весніц толькі зноў твой вяз
Крануў галінкамі за плечы.
. . . .
А я... чакаў з усіх дарог
Цябе ў сорак чацвёртым...
летам,
Калоны ні адной не мог
Я прапусціць з ахапкам кветак.
Хацелася пачуць: «Сынок...»
І крыкнуць радаснае: «Тата!»
Бацькоўскім быў мне кожны
крок...
Усё ішлі, ішлі салдаты...

Чытачы, якія яшчэ дзесятак год назад чыталі ўсхваляваны верш Пімена Панчанкі пра хлапчука, які гэтулькі бачыў за вайну, што паэт нават саромеўся яму «казку пра зайца і мядзведзя расказаць», цяпер чыталі верш, напісаны адным з тых, каго меў на ўвазе паэт. У паэзію ўваходзіла новае, другое пасляваеннае пакаленне, у якога маленства было забрана вайною. Вочы памяці яго заўсёды будуць бачыць: як прыкурваюць салдаты «з галавешак, што сёння ноччу сценамі былі», як заўзята перакопваецца агарод, «каб леташнюю бульбіну знайсці», і як «да крамы досвіткам валіць народ» і хлапчук з пасцелі бяжыць у сыры ранак заняць чаргу, — картачная ж сістэма, неўраджайны сорак шосты год...

Праз увесь новы зборнік Рыгора Барадуліна галоўнай тэмай праходзіць дзяцінства, вайна. Мне здаецца, паэту больш, чым каму з яго таварышаў-паплечнікаў, удалося паказаць вытокі таго эмацыянальнага вопыту, з якім уваходзіць у жыццё наша пасляваеннае пакаленне. Такія вершы Р. Барадуліна, як «Труба», «Стэарынавая свечка», «Хлебнічак», «Цялушка», пры ўсіх уласцівых ім недахопах, жыва ўзнаўляюць ва ўяўленні нялёгкія ваенныя і пасляваенныя дні.

Даволі вялікі атрад маладых паэтаў, які выступіў раней, неяк абмінуў усё гэта.

Нас свежа ўразіла маляўнічасць, яркі жывапіс цаліннай нізкі Рыгора Барадуліна, шчырасць, непасрэднасць, з якой расказаў ён пра свае дзіцячыя ўражанні, пра вёску, яе быт, пра студэнцкі інтэрнат...

Новы зборнік Р. Барадуліна — «Рунець, красаваць, налівацца!» працягвае тэму першай кнігі паэта — размовы аб днях дзяцінства і днях сённяшніх. Прытым, у новым зборніку тэма дзіцячых год больш драматычная. І што каштоўна — у лепшых творах сваіх, праўда, яшчэ вельмі нямногіх, паэт ужо імкнецца перакінуць мост з поўных драматызму ўражанняў дзяцінства ў трапяткі дзень сучаснасці, імкнецца больш глыбока асэнсаваць эмацыянальны вопыт свайго пакалення. І ў выніку з'яўляецца новая для ранейшай лірыкі Р. Барадуліна публіцыстычная інтанацыя. Ён ведае: яго пакаленне перажывала вайну нават тады, калі тая адкацілася далёка на захад, гэтае пакаленне, ўсё яшчэ падрываючыся на мінах вайны, запаўняючы цэлыя «палаты мінёраў» у раённых бальніцах, ніколі не забудзе пра найпершы свой абавязак:

Хай порахам толькі
запахне ізноў,
Вы ўчуеце, хлопцы
з палаты мінёраў.
Ты помніш:
асколак абвугліла кроў,
Ты ведаеш міны
здрадлівы нораў...
Белабілетная ў дваццаць гадоў,—
Ты ў першым запасе,
палата мінёраў!
(«Палата мінёраў»).

Гэтае пакаленне ніколі не будзе нахлебнікам у жыцця, ніколі не здолее раўнадушна глядзець у твар абывацеля.

Сузор'і запырскае каламазь,
Зямлю —
па арбіту па самую,
Калі на ракету,
як на канавязь,
Навяжуць кабыл
багамазы базарныя.
Паставяць ракеты
Слупамі ў струну,
Ды Месяц закруцяць вар'яцкаю
коскаю,
І будзе цяжка ракеце скрануць
Адну
мяшчанскую
сілу конскую, —

узнімаючыся да высокага грамадзянскага пафасу, хвалюецца паэт, закаханы ў чысціню будучыні («Пра шырспажыў і спадарожнікі»).

Услухайцеся — як ёміста, важка гучаць радкі ў толькі што прыведзеных вытрымках! «Белабілетная ў дваццаць гадоў» — паэтычная формула вялікага напаўнення, яна, выдзеленая інтанацыйна, як крык, уражвае чытача!.. А звонкасць рыфмаў: каламазь — канавязь, коскаю — конскую!

Ёсць і яшчэ адна асаблівасць, якая вылучае новы зборнік Рыгора Барадуліна. Усе ранейшыя творы паэта, амаль без выключэння, выказвалі пачуцці, выкліканыя тымі ці іншымі рэальнымі прадметамі ці з'явамі. Сёння ж прыемна бачыць, як лепшыя вершы Барадуліна (падкрэсліваю —**лепшыя**), не губляючы сваёй канкрэтнасці, імкнуцца набыць больш абагулены, больш шырокі характар:

Трэба дома бываць часцей,
Трэба дома бываць не госцем,
Каб душою не ачарсцвець,
Каб не страціць святое
штосьці.
. . . .
Не забыць сцежкі той, што цябе
На дарогу выводзіла з дому,

Наш сучаснік у жыцці і ў мастацтве

Што у хаце там быў рубель
У цане і па курсу старому.

Не забыць, як марозам злым
Клямка пальцы пячэ балюча
І адкуль на стале тваім
Бохан свежага хлеба пахучы.

Помніць свой на іржышчы цень,
Не забыць, як завуць суседа,
Не забыць, як пяе пад дзень
За вясёлым сталом бяседа...
(«Трэба дома бываць часцей»).

Прыгадайце радкі верша «Дома» з першага зборніка:

Якая радасць у мяне,
Калі дадому завітаю!
Тут ні адзін не абміне,
Пагутарыць і распытае.
. . . .
Суседка ўспомніць, як сама
Маю калыску калыхала,
Як прыгажэйшае імя
Яна мне колісь выбірала.
А то заўважыць: паплячэў,
Прыгнуўшыся заходжу ў хату.
І мімаходзь дадасць яшчэ,
Што падрасло дзяўчат багата.

Вы ўбачыце, як пачынаюць узбагачацца думкай творы Рыгора Барадуліна, як пачуццё ў іх робіцца больш інтэлектуальным. Размова аб доме імкнецца перарасці ў размову аб пачуцці сваёй адказнасці перад домам, перад людзьмі, аб боязі душэўнай чэрствасці...

І ўсё ж я не выпадкова амаль цалкам прывёў першы верш: у ім і «сённяшнія» і «ўчарашнія» тэндэнцыі творчасці паэта.

Паглядзіце, як самастойна, аднак, незалежна трымаюць сябе дэталі ў вершы — амаль не бачыш вырастання думкі з іх. Яны хоць і ўдзельнічаюць у ёй, але не арганізуюць, не развіваюць яе. У беспарадку ідуць і радок немалога абагульнення пра рубель, што быў «у цане і па курсу старому», і заўвага пра клямку, якая «пальцы пячэ балюча», і роздум над тым, адкуль «на стале тваім бохан свежага хлеба пахучы», і думка пра тое, што трэба «помніць свой на іржышчы цень, не забыць, як завуць суседа». Дэталі самі па сабе яркія і каларытныя, але рознага сэнсавага і эмацыянальнага значэння. Яны паблыталіся, перашкодзілі адна адной сказаць чытачу тое, што маглі б сказаць пры выразнай кампазіцыі твора.

Улюбёнасць у жывыя штрыхі з'яў, што напаўняюць вершы Р. Барадуліна праўдзівасцю нявыдуманага, сапраўднага жыцця, і недастатковая дысцыпліна, праца думкі, каб гэтыя дэталі выбраць, абагуліць, а не збочыць пад напорам іх,—і прыводзіць да таго, што значная частка твораў, такіх, як «Сағаны», «Цялушка», «Соль» і іншыя, пазбаўлена арганічнай цэласнасці.

Рыгор Барадулін — паэт яркай творчай фантазіі. Вельмі каштоўна, што ён бачыць свет па-сучаснаму. У яго «гром басіць, як сярдзіты прараб, і рулетку маланкі раскручвае». Адной дэталі, адной заўвагі, з гумарам кінутай, як, напрыклад, у творы «Зялёны трэст» пра дрэвы, —што ім у Мінску «без канцылярскіх валакіт дадуць прапіску сталую», дастаткова, каб верш быў «замацаваны» ў часе. І ўсё ж Р. Барадуліну, які востра адчувае сучаснасць у дэталях, не ўдалося даць сапраўднага, глыбокага адлюстравання сучаснасці, нягледзячы на цэлыя нізкі, прысвечаныя Полацкаму нафтабуду, Бярозаўскай ДРЭС. Бо як толькі твор патрабуе завяршэння, абагульнення, думкі, паэт адразу пераходзіць на пажаданні:

Грымяць хай у радах тваіх
Апладысменты вадаспадам...
(«Летні тэатр»).

Дашчанікі стаяць сярод муроў,—
Хай будаўніцтва летапісам будзе
З аўтографамі рупных маляроў,
Падсобнікаў вясны
на Нафтабудзе.
(«Падсобнікі вясны»).

Не выпадкова пры разглядзе новых якасцей паэзіі Р. Барадуліна прыходзілася падкрэсліваць, што гаворка ідзе пра **асобныя** лепшыя вершы.

Трэба адкрыта сказаць: працэс духоўнага, інтэлектуальнага ўзбагачэння верша ў паэта ідзе павольней, чым хацелася б. Вось чаму другі зборнік крыху расчароўвае.

Са шкадаваннем даводзіцца адзначыць, што, за нямногімі выключэннямі, у сваёй пераважнай большасці сённяшняя паэзія Рыгора Барадуліна застаецца паэзіяй **уражанняў**, яна не стала паэзіяй глыбокіх чалавечых **перажыванняў**. Драматызм жыцця краем закрануў яго вершы — і то больш вершы пра дзяцінства. Між тым, кожны сапраўдны паэт — гэта цэлы свет новых ідэй, агонь дум, трапяткіх хваляванняў чалавечага сэрца. Настойлівага пошуку прыгажосці, праўды людскіх адносін, над чым б'ецца і што пасвойму вырашае кожнае новае пакаленне людзей, — не бачыш выразна ў творах Р. Барадуліна.

Але хочацца думаць — гэта будзе ў іх.

Паэт настойліва працуе над вершам. Мы ўжо звярталі ўвагу на багатую рыфмоўку, якая вылучаецца ў зборніку.

Вучачыся ў такіх майстроў нашай паэзіі, як Максім Лужанін, Пімен Панчанка, Анатоль Вялюгін, малады паэт многае набыў за апошнія часы і ў сэнсе гукавой інструментоўкі радка:

Канаюць кані...
. . . .
Ад пылу палыны сівеюць
сумныя.
Ад іскраў зваркі
курaслеп аслеп.

Або:

І. ад салаўёў асалавелая,
Поўня круціць круглай галавой.

Жывое слова ў радку Рыгора Барадуліна, здаецца, радуецца спатканню з такім жа, як яно, гучным, звонкім! Усяго гэтага не было ў першай кнізе паэта. Праўда, хацелася б засцерагчы Рыгора Барадуліна ад фармалістычнага штукарства, якое выявілася ў «Баладзе аб клянах». Імкненне пабудаваць верш **толькі** на багатых рыфмах (бліскавіцы — блізка віцца, ля цела — ляцела, восьмы — вось мы, гне вам — гневам) не дало прастору натуральнаму ходу думкі.

Але тое лепшае, што характэрна ў цэлым для зборніка Р. Барадуліна «Рунець, красаваць, налівацца!» — яркае, багатае творчае ўяўленне паэта, тыя, хоць і нямногія, крокі наперад па шляху ўзбагачэння твораў думкай, высокі ўзровень моўнай і тэхнічнай культуры верша—зарука заўтрашніх поспехаў.

Слова за трэцяй кнігай...

Ан. КЛЫШКО.

Рыгор Барадулін. «Рунець, красаваць, налівацца!». Лірыка. Дзяржаўнае выдавецтва БССР. Мінск. 1961.

Зборнік твораў самадзейных кампазітараў

Самадзейныя кампазітары Брэсцкай вобласці стварылі новыя творы, якія яны прысвячаюць XXII з'езду КПСС.

У вобласці працуе больш чым 30 кампазітараў-аматараў. Іх творы трывала ўвайшлі ў рэпертуар народных хораў, калектываў мастацкай самадзейнасці.

Абласны Дом народнай творчасці рыхтуе да выдання зборнік песень кампазітараў-аматараў, у які ўвойдзе і цыкл твораў, прысвечаных XXII з'езду КПСС.

БРАТЭРСТВА, ГАРТАВАНАЕ Ў БАРАЦЬБЕ

Яшчэ адным сведчаннем нясліннага мацавання дружбы савецкага і польскага народаў, цеснай узаемасувязі дзвюх братніх культур з'яўляецца Дэкада польскай кнігі ў Мінску, якая заканчваецца заўтра, 20 верасня.

У час Дэкады спецыялізаваны магазін «Кнігі краін народнай дэмакратыі» наведалі многія аматары кнігі не толькі сталіцы рэспублікі, але і іншых яе гарадоў.

Друкуем нізку матэрыялаў аб польскай літаратуры і польска-беларускіх літаратурных сувязях.

□ □

За апошні час у Польскай Народнай Рэспубліцы выйшла нямала твораў, якія заслугоўваюць асаблівай увагі беларускага чытача, бо прысвечаны яны сумеснай барацьбе працоўных нашых краін за сацыяльнае і нацыянальнае вызваленне. Аб паўстанні 1863 г. на тэрыторыі Беларусі ідзе гаворка ў раманах С. Струмпг-Вайтковіча «Зямля і зоркі», «Траугут» і інш. Пра дзейнасць камуністычнага падполля ў беларускіх гарадах і вёсках, пра вязняў прафашысцкага лагера ў Бярозе расказалі ў сваіх апавяданнях С. Выгодскі і Л. Пастарнак. Э. Кабатц заявіў на старонках «Новай культуры», што ён сваімі мастацкімі творамі выплачвае «доўг перад беларускім народам».

Бясспрэчную цікавасць маюць для нас і некаторыя творы мемуарнага характару. Сюды трэба аднесці апошнія кнігі Ежы Путраманта, Яна Гушчы і Міхала Мірскага. Іх аўтары або нарадзіліся на беларускай зямлі, або доўгі час тут жылі, прымалі актыўны ўдзел у барацьбе з рэжымам пілсудчыкаў, супрацоўнічалі ў розных левых выданнях трыццатых гадоў, былі асабіста знаёмы з некаторымі беларускімі пісьменнікамі. Аўтабіяграфічныя творы Путраманта, Гушчы і Мірскага — багатыя на фактычны матэрыял. У іх сказана нямала цёплых слоў аб беларускім народзе і асобных яго прадстаўніках.

Выдатны польскі празаік Ежы Путрамант добра вядомы нам па беларускаму выданню яго рамана «Верасень». З кнігі ўспамінаў гэтага аўтара пад назвай «Палавіна стагоддзя» (Варшава, 1961) даведваемся, што пісьменнік нарадзіўся ў Мінску ў лістападзе 1910 г. Путрамант маляўніча апісвае дарэвалюцыйны Мінск з яго небрукаванымі вуліцамі і пахілымі домікамі. У адным з іх, на былой 2-й Сяргееўскай вуліцы (цяпер Рабкораўская), і праходзіла маленства будучага пісьменніка.

Апынуўшыся ў панскай Польшчы, сям'я Путрамантаў часта пераязджала з месца на месца. Нейкі час яна жыве ў Пінску, потым пасяляецца ў Лідзе.

Закончыўшы ў Лідзе гімназію, Путрамант паступіў у Віленскі універсітэт. Як вядома, у трыццатыя гады Вільня была значным цэнтрам беларускага нацыянальна-вызваленчага руху. Тут складвалася творчае аблічча многіх беларускіх пісьменнікаў. Вось чаму кніга Путраманта, у якой падрабязна расказваецца аб грамадскім і культурным жыцці ў тагачаснай Вільні, аб такіх каларытных фігурах, як Г. Дамбінскі, С. Ендрыхоўскі, Т. Буйніцкі, мае цікавасць і для гісторыка беларускай літаратуры. У адным з раздзелаў кнігі вельмі цёпла гаворыцца пра Максіма Танка. Путрамант піша: «Восенню 1935 года мяне пазнаёмілі з маладым хлопцам, беларусам, які толькі што выйшаў з турмы. Яго звалі Максім Танк. Вядома, імя і прозвішча — гэта псеўданімы. Прызвычаены да сельска-алегарычнай (і даволі слабай, прынамсі, на Віленшчыне) беларускай паэзіі, я спачатку ставіўся да гэтага хлопца крыху пратэкцыяльна.

Аж да хвіліны, калі ён пачаў чытаць свае вершы. Аказалася, што перада мною сапраўдны паэт. Я вельмі захапіўся: гэта ж такая рэдкая з'ява. Мы сустракаліся вельмі часта, я атрымліваў ад яго розныя зборнічкі, якія толькі што выходзілі, а выдаваў ён іх багата; некаторыя яго вершы я ведаў напамяць, адзін пераклаў... Беларуская «тутэйшая» мова мела для нас, палякаў з Віленшчыны, нейкі вельмі хатні, свойскі прысмак...

І вось на гэтай мове для мяне пачала цяпер гучаць сапраўдная паэзія. Я не мог вызваліцца ад хвалявання. Напісаў пра Танка і беларускую паэзію ў Польшчы пару артыкулаў. Адзін праштурхнуў, здаецца, праз Чаховіча ажно ў «Пен». Нядаўна прачытаў яго нанава. Вельмі нязграбны і цяжкі. Пасылаючы яго туды, я меў некаторы палітычны разлік. Танку пагражалі палітычныя рэпрэсіі, нават Бяроза. Я думаў сабе: пасля такіх артыкулаў яго цяжэй будзе злавіць...»

Путрамант паведамляе, што пераклады некаторых вершаў Максіма Танка ён змясціў у сваім другім паэтычным зборніку «Лясная дарога», расказвае пра акалічнасці, пры якіх у львоўскіх «Сігналах» быў надрукаваны артыкул аб вершах беларускага паэта.

З павагай гаворыць аўтар пра беларуса Казіка Петрусевіча, сына мінскага адваката, удзельніка І з'езда РСДРП.

Свае ўспаміны Путрамант заканчвае памятным верасёнўскім днём 1939 г.

Аўтару ўдалося пераканаўча паказаць, як праходзіла эвалюцыя яго светапогляду, як сын падпалкоўніка польскай арміі пад уплывам рэчаіснасці паступова становіцца барацьбітом супраць несправядлівага грамадскага ладу. Пры гэтым цікава супаставіць «Палавіну стагоддзя» з кнігай «Рэчаіснасць», дзе Путрамант таксама расказаў аб віленскім перыядзе, але выкарыстаўшы ўжо форму рамана.

Трэба сказаць, што не ўсё ва ўспамінах польскага пісьменніка нас можа задаволіць. Часамі аўтар празмерна спыняецца на другарадным, неістотным. Часта, гаворачы аб прыватным жыцці, у сваёй шчырасці заходзіць занадта далёка. Выклікае здзіўленне дабрадушная ацэнка «дзейнасці» С. Станкевіча, які ў час нямецкай акупацыі быў бургамістрам Бабруйска.

Але ў цэлым чытач закрывае кнігу «Палавіна стагоддзя» з удзячнасцю і задавальненнем.

Да мемуараў Путраманта тэматычна блізкія «Не заўсёды клапатлівыя ўспаміны» Яна Гушчы. Аўтар нарадзіўся ў беларускай вёсцы, у трыццатых гадах таксама вучыўся ў Віленскім універсітэце, супрацоўнічаў у левым часопісе «Папросту». «Гэтае выданне, — піша Гушча,—падтрымлівала жывыя кантакты з такімі беларускімі пісьменнікамі, як, напрыклад, выдатны паэт Максім Танк і Міхась Машара. Гэты другі, а пазнаёміўся я з ім асабіста толькі ў 1939 годзе, жыў у Браслаўскім павеце, наймаўся на работу як падзёншчык... Ён пісаў прыгожыя вершы, блізкія да народнай песні». У кнізе Гушчы добра перададзена змрочная атмасфера, якая панавала ў глухіх мястэчках былых «усходніх крэсаў». Праменямі сонца ў гэтай атмасферы для мясцовай моладзі былі творы Леніна, савецкія песні, кожная вестка з Усходу.

Падзеі 30-х гадоў апісаны таксама ў кнізе Міхала Мірскага «...Бягом марш!» Яе аўтар — прафесіянальны рэвалюцыянер, вязень Бярозы, дзе «не толькі ламалі косці, але і фармаваліся характары». У красавіку 1936 г. у лагеры былі закатаваны беларускі селянін Мазырка і яўрэйскі студэнт Германіскі. Але турэмшчыкам не ўдалося паставіць вязняў на калені. У лагеры дзейнічае падпольная арганізацыя, у дзень Першамая гучыць «Інтэрнацыянал», на кожным кроку адчуваецца класавая салідарнасць палякаў і беларусаў. Вось беларускі селянін Рыла, які «нягледзячы на сваіх дваццаць з нечым год, быў палітычна падкаваны, гаварыў разумна і трапна ацэньваў становішча. Адміністрацыя прыкмеціла, што ён меў вялікі ўплыў на рабочых, і таму не ашчаджала яго. Часта яго бралі ў карцар». А калі аднойчы каты праводзілі вобыск, Рыла сказаў: «Дурні, не ведаюць, дзе можна знайсці чырвань. Зазірнулі б у маё сэрца — аслеплі б».

Вязні марылі пра шчаслівае будучае. Гродзенскі рабочы Александровіч складае планы забудовы свайго роднага горада. А Рыла спадзяецца, што хутка настане той час, калі ён паедзе ў Мінск вучыцца на агранома. «Пасля вызвалення, — гаворыць ён сябрам, — я запрашу вас усіх у маю вёску, ля Пінска, і вы пераканаецеся, што я буду старшынёй камбеда і буду справядліва кіраваць». Рыла марыць аб тым, што на яго радзіме арганізуецца калгас, які будзе названы імем беларускага падпольшчыка Мазыркі.

Сёння здзейснілася ўсё тое, у імя чаго змагаліся і гродзенскі рабочы Александровіч, і палескі селянін Рыла. Звяртаючыся да апошняга, польскі камуніст Мірскі ўсклікае: «Калі ты жывеш, Рыла, то здалёку яшчэ раз шлю табе падзяку за тваю дабрату. Калі ж ваенная завіруха павалiла цябе, то няхай нашы ўспаміны пра цябе будуць табе помнікам. Калі я шукаю форму, у якой можна было б увасобіць высакароднасць, любоў і паняцце таварыства, — памяць мая спыняецца на табе».

А. МАЛЬДЗІС.

ПРАЯВЫ ДАЎНЯЙ ДРУЖБЫ

Польска-беларускія творчыя сувязі маюць карэнні ў далёкім мінулым і паспяхова развіваюцца сёння.

Першая мастацкая кніга польскага аўтара на беларускай мове была выдадзена ў Вільні ў 1859 г. Гэта была выдатная паэма Адама Міцкевіча «Пан Тадэуш», перакладзеная на беларускую мову В. Дунiным - Марцінкевічам. У 1892 г. паэма была выдадзена ў Львове ў перакладзе Аляксандра Ельскага. Творы Адама Міцкевіча друкаваліся таксама ў 1907 г. у беларускай газеце «Наша ніва». Да рэвалюцыі былі яшчэ выдадзены на беларускай мове тры кніжкі Элізы Ажэшка — «Гедалі» (Вільна, 1907), «У зімовы вечар» (Пецярбург, 1910) і «Хам» (Пецярбург, 1912).

Яшчэ да Кастрычніцкай рэвалюцыі Янка Купала пераклаў на беларускую мову некаторыя вершы А. Міцкевіча, М. Канапніцкай, В. Сыракомлі і іншых польскіх аўтараў. Гэтыя пераклады ён змясціў у сваіх кнігах паэзіі «Жалейка» (1908) і «Шляхам жыцця» (1913).

У нашы дні творчыя сувязі беларускага і польскага народаў няспынна пашыраюцца.

У 1955 г. Дзяржаўнае выдавецтва БССР выдала «Выбраныя творы» Адама Міцкевіча ў перакладах вялікай групы беларускіх паэтаў.

Многія творы Адама Міцкевіча змяшчаліся ў беларускай перыёдыцы. Шырока адзначала беларуская прэса 85 год (1940) і 100 год (1955) з дня смерці Адама Міцкевіча.

За апошні час выдадзена нямала польскіх кніг у перакладах беларускіх аўтараў. Сярод іх — кніга вершаў для дзяцей Яна Бжэхвы «На выспах Бергамотах», раман Казімежа Брандыса «Грамадзяне», кніга для дзяцей Яніны Бранеўскай «Вандроўкі меднага грошыка», раман Леана Кручкоўскага «Паўлінава пер'е», раман Міраслава Жулаўскага «Чырвоная рака», кніга для дзяцей сярэдняга ўзросту Марыі Канапніцкай «Пра гномаў і сіротку Марысю», гістарычны раман Балеслава Пруса «Фараон», раман Ежы Путраманта «Верасень», вершы і паэмы Юльюша Славацкага «Выбранае», раман Веранікі Трапачынскай-Агарак «Лясныя долы», вершы Юліяна Тувіма «Падарунак дзецям», а таксама зборнік апавяданняў сучасных польскіх пісьменнікаў «Галя будзе трактарысткай», анталогія «Сучасная польская паэзія», зборнік польскіх народных казак «Цудоўныя зярняты», «Апавяданні» Генрыка Сянкевіча.

Многія беларускія пісьменнікі прысвяцілі польскаму народу свае мастацкія творы. Прыгадаем вершы Петруся Броўкі «У Варшаве», Язэпа Пушчы «Адаму Міцкевічу», Максіма Танка «Вадаспад імя Адама Міцкевіча» і «Кракаў — Паронін» і інш.

Часта змяшчаюцца ў рэспубліканскім друку нарысы і артыкулы беларускіх пісьменнікаў аб Польшчы.

Польскія пісьменнікі адказваюць беларускім сябрам узаемнай дружбай. Аб гэтым сведчаць шматлікія пераклады беларускай літаратуры на польскую мову. Перакладзены і выдадзены ў Польшчы кнігі Янкі Купалы «Выбраныя вершы», Якуба Коласа «Дрыгва» і «У палескай глушы», К. Крапівы «Пяюць жаваранкі» і «Хто смяецца апошнім», Я. Брыля «У Забалоцці днее», П. Кавалёва «Андрэйка», М. Лынькова «Апавяданні» і «Векапомныя дні», М. Танка «Выбраныя вершы» і «Казка пра музыку», Т. Хадкевіча «Вяснянка», І. Шамякіна «Глыбокая плынь». Многія творы беларускіх аўтараў выдаваліся ў перакладах на польскую мову і ў БССР (творы Я. Коласа, Зм. Бядулі, М. Лынькова, П. Галавача і інш.).

Н. ВАТАЦЫ.

АПАВЯДАННЕ

Станіслаў **ВЫГОДСКІ**

ХЛЕБ І КВЕТКІ

Сучасны польскі навеліст Станіслаў Выгодскі вядомы як аўтар зборнікаў «Пустая плошча», «На світанні» і іншых. Яго кнігі шырока папулярныя. Апавяданне «Хлеб і кветкі» ўзята са зборніка «Канцэрт па заяўках», які атрымаў прэмію штотыднёвіка «Нова культура» за 1960 г. Апавяданне друкуецца з невялікімі скарачэннямі ў перакладзе з польскай мовы А. Мальдзіса.

I

Ён прыехаў пад канец жніўня. Дзень быў спякотны, пыльны. Гарачы вецер набягаў хвалямі, займаў дыханне. Шаша бегла між палёў, з якіх ужо звезлі збожжа, палёў голых, шэрых ад пылу. І ў дадатак да ўсяго крочыць яму перашкаджаў мяшок, у якім ляжалі вялікая буханка хлеба і бляшанка з кансервамі.

Дарогу ён прыпамінаў слаба... Тады, зімой, калі аўтамашына прабіралася праз гурбы, мясцовасць здалася яму прывіднай, несапраўднай. Апрануты ў цяжкі, велізарны кажух, ён засынаў радам з шафёрам, засынаў і прачынаўся, і, не чакаючы, пакуль шафёр адкажа на пытанне, зноў паглыбляўся ў сон. Потым вадзіцель загадаў яму вылезці і паказаў вялікі дом сярод пустэчы. Аўтамашына ад'ехала, а ён рушыў да будынка, які быў яму вядомы па расказах Кацярыны.

Сэрца стала біцца мацней, калі ён убачыў яе маці. Вельмі старая, змардаваная, яна ажывілася толькі тады, калі пачула, што незнаёмы прывёз прывітанне ад дачкі. Хвіліну ён глядзеў на жанчыну, якая бездапаможна стаяла ў сенцах, і не ведаў, як пачаць размову. Ён не падазраваў, што гэта будзе так цяжка. Ён баяўся. Адчуваў, што страх усё ўзрастае. У сенцах было цёмна, холадна. «Няма чым паліць»,— прамільгнула думка.

— Вы да мяне? — спытала жанчына.

— Так, у мяне да вас даручэнне.

— Даручэнне? — няўпэўнена перапытала яна. — Ад каго?

З глыбіні дома сюды дабягаў дзіцячы гоман. Ён ведаў, што дзяцей поўна ва ўсіх залах і пакоях гэтага будынка. Над галавой не сцішаўся грукат ног, гучалі словы невядомай песні.

— Ад дачкі.

— Ад Кацярыны?

— Так.

— Калі ласка, заходзьце, — сказала яна паспешліва. — Дык кім жа вы будзеце?

— Знаёмы Кацярыны.

— Ах, вось яно што.

Ужо ў пакоі яна дадала:

— І даўно вы ведаеце маю дачку?

Яе голас здаўся абыякавым — і гэта супакоіла. Кацярына навучала, што трэба паволі падрыхтаваць маці да размовы аб ёй.

Пакой быў малы, з акенцам на панадворак, акружаны рэшткамі разбуранага плота. «Спалілі дошкі»,— прыйшла думка. У пакоі было змрочна і халаднавата. Ён сядзеў у кажуху, жанчына не знімала паліто.

— Значыць, кажаце, у вас даручэнне ад Кацярыны.

— Прывітанне.

Позіркам яна адшукала крэсла, падсунула яго да стала і прысела.

— Калі вы бачылі маю дачку?

— Два тыдні назад. У пачатку студзеня.

— Не веру.

— Як гэта не верыце? Чаму?

— Яна напісала мне?

— Не.

— Вось таму і не веру.

— Яна не паспела.

— Гэта няпраўда.

— Навошта ж мне вас ашукваць?

— Навошта? Не ведаю, але не веру.

— Кацярына прасіла, каб я наведаў вас і перадаў прывітанне.— Раптам у яго прамільгнула думка: «Яна не ўзрадавалася».

— А хто вы ёй?

— Знаёмы.

Памаўчаўшы хвіліну, яна спытала:

— Як Кацярыне жывецца?

— Добра. Вельмі добра.

— Яна не магла прыехаць да мяне?

— Не.

— Не разумею, чаму.

— Кацярына далёка адсюль.

— Дзе?

— На радзіме.

— Але дзе?

— У Варшаве.

Жанчына заплюшчыла вочы. Салдат устрывожана пазіраў на яе.

— У Варшаве, — паўтарыла шэптам. І гучней: — Там жа немцы.

— Кацярыну перакінулі ў варожы тыл. Яна будзе там працаваць.

Жанчына павольна прысела і, не пазіраючы на салдата, спытала:

— Як яна выглядае?

— Вельмі добра. Яна хацела паехаць туды.

— Не хварэе?

— Не ведаю пра гэта.

— Яна мучылася з лёгкімі.

— Пра гэта я не ведаю.

Яна ўзняла твар і зірнула на яго.

— Вы ж сказалі, што знаёмы з ёю.

— Гэта праўда, але ўсё ж нічога не ведаю пра яе хваробу.

— Я думала, што вы яе даўно ведаеце.

— Не, мы знаёмы толькі некалькі месяцаў.

Запанавала маўчанне. Наверсе сцішыліся. Відаць, у класах пачаліся заняткі. За акном матавым бляскам свяціўся скаваны марозам снег. Салдат адчуў холад. Зірнуў на халодную печ. Жанчына сказала:

— Няма чым паліць.

Жанчына ўзняла далонь, і, паказваючы на столь, растлумачыла:

— Толькі наверсе палім, там, дзе вучацца і спяць дзеці.

— А як з харчамі? — спытаў салдат.

— Вам хочацца есці? — яна зірнула на яго крадком, спалохана, затым працягнула руку і, не кранаючыся з месца, адчыніла нізенькую шафку, што стаяла ля сцяны. — У мяне ёсць хлеб, — дадала яна.

— Не, не. Што вы! — мужчына нецярпліва адмахнуўся. — Не, не, нам у арміі ўсяго хапае.

Раптам жанчына спытала:

— А вы адкуль?

— Цяпер? З Масквы.

— Не, — адмоўна заківала галавой, — адкуль паходзіце?

— З Люблінскага.

— Таксама, як і мы.

— Ведаю.

— Апошні раз бачыла я яе ў саракавым годзе. У Беластоку.

— Яна мне расказвала пра гэта.

— Пасля васьмі год турмы.

— Ведаю.

— Яна расказала?

— Усе аб гэтым ведаюць.

— Вы ў партыі?

— Так.

Яна зноў працягнула руку і дакранулася да шафкі.

— Можа, усё ж возьмеце кавалак хлеба?

Пакуль ён адказаў, яна адчыніла дзверцы і выняла адтуль талерачку. На ёй ляжаў акраец чорнага хлеба.

— Калі ласка.

— Я ўжо сказаў вам, — ён спрабаваў усміхнуцца, — сказаў вам, што я не галодны. У арміі хапае ежы.

— Нам таксама.

Салдат не мог адарваць позірк ад талерачкі з цёмным акрайцам.

— Калі б я ведаў, — сказаў, прамарудзіўшы, — я прывёз бы...

— А калі зноў будзеце?

— Я мог бы прыслаць, — адказаў салдат.

— Я не пра гэта. Калі ў вас будуць весткі ад Кацярыны?

Мужчына адказаў не адразу. Жанчына ўстала і, падышоўшы да салдата, зноў спытала:

— Калі будзеце мець якія-небудзь весткі?

— Невядома. Там, дзе цяпер Кацярына, гаспадараць немцы.

II

Цяпер ён зноў ішоў да гэтага дома, поўны неспакою і боязі. Трохі інакш абстаяла справа некалькі месяцаў назад, калі ён прыехаў сюды, каб падрыхтаваць маці Кацярыны, расказаць аб рабоце, даверанай яе дачцы ў варожым тыле арміі. Цяпер усё было вядома: Кацярыны няма ў жывых. Уласна кажучы, ён не вельмі ведаў, чаго выбраўся ў гэтую далёкую мясцовасць. Што ён скажа гэтай жанчыне? Ці хопіць яму рашучасці? І ўрэшце, навошта гэта яму патрэбна? Навошта парушаць ілюзіі, якімі, відаць, жыла маці.

У далечыні паказаўся дом, да якога ён накіроўваўся. Яму здавалася, што ён чуе гоман дзяцей, песню, смех. Ён прыспешыў крок, хацеў апынуцца ўжо там. «Пагавару са старой, — раздумваў, — потым вымыюся, можа, адпачну...» Часу ў яго было нямнога. Трэба было неадкладна вяртацца ў Маскву, каб адтуль самалётам вылецець у Люблін.

Не толькі ў яго аднаго было жаданне яшчэ раз пабачыць маці Кацярыны. Яго таварышы таксама настойвалі, каб пры спрыяльных акалічнасцях ён заглянуў у тую мясцовасць, дзе яна жыла. У адпаведнасці з іх даручэннем ён павінен быў утаіць ад маці смерць Кацярыны. Павінен быў яе запэўніць, што ўжо хутка наступіць вызваленне Варшавы, а там і сустрэча з дачкой.

Збоку, непадалёк ад будынка, да якога накіроўваўся, ён убачыў невялікі садзік. Як і домік, што нагадваў вялікую альтанку, садзік, акружаны плотам, збітым з дошак і пачарнелых жэрдак, кідаўся ў вочы на фоне голых палёў. Ён зусім не памятаў, ці бачыў зімой гэтую агароджу і гэты домік.

Ён спыніўся. Садзік кіпеў, пеніўся зеленню, чырванню, фіялетавасцю. Невялікі ганак, падпёрты дзвюма калонамі, выдаваўся ўперад і кідаў цень на адчыненае акно, у якім хвалявалася белая фіранка. Праз цёмна-зялёныя кусты прабівалася глыбокая чарната змрочных сенцаў. З белымі сценамі выразна кантраставала кветкавае мроіва чырвоных, жоўтых, блакітных плям. Гэты чатырохкутнік колераў, мігценняў, ззянняў, уяўляемага водару, цяжкага і дурманнага, вабіў і прыкоўваў позірк стомленага пешахода. Цішыня, што панавала ў доміку, акружаным кустамі і кветкамі, белая фіранка, узнятая дыханнем ветру, абяцалі заспакаенне, абуджалі жаданне засяродзіцца, адпачыць. Пешаход, які ішоў да цёмнай будыніны, доўга не адрываў позірку ад гэтага невялікага агароджанага абшару, за якім ляжалі голыя палі, поўныя пылу, там і сям яны ззялі прыгаслым золатам іржышча... Адно імгненне яму здавалася, што ў акне паказалася нейкая постаць. Ён пакрочыў далей і цяпер пазнаў мясцовасць. Ужо выразна чуліся крыкі і песні дзяцей.

Дзверы, якія вялі ў сенцы, сталі насцеж. Там ён убачыў маці Кацярыны. Нейкі момант яна прыглядалася да яго ўважліва, відавочна не пазнавала. Яна чакала.

(Заканчэнне на 4-й стар.)

ПАЭТ РОДНАЙ ПРЫРОДЫ

Гродзенцы добра ведаюць прыгожыя, маляўнічыя прынёманскія мясціны. Таму яны з вялікай цікавасцю ішлі на адкрыццё выстаўкі пейзажаў мастака Івана Васільевіча Пушкова.

На выстаўцы каля ста твораў. Гэта вынік працы мастака за апошнія дзесяць год. І. Пушкоў піша таксама тэматычныя, бытавыя карціны.

Калі пейзажыст услаўляе прыроду Гродзеншчыны ў карціне або эцюдзе, ён укладвае ў работу ўсё сваё майстэрства, пачуцці і думкі. І не дзіўна, што глядач убачыў на выстаўцы знаёмыя месцы па-новаму, па-асабліваму, убачыў іх так, як бачыць іх сам мастак.

Вельмі спадабалася многім наведвальнікам выстаўкі карціна «Раніца на Нёмане», ад якой павявае свежасцю надыходзячага дня. Звяртае на сябе ўвагу пейзаж «Воблачны дзень».

У некаторых сваіх работах — «Вячэрняя зара», «Летнія зоры» і інш. — І. Пушкоў тонка перадае пераходы з аднаго стану прыроды ў другі. Гучная, яркая гама карцін надае ім своеасаблівасць.

Серыю работ, прысвечаных роднаму краю, мастак заканчвае карцінай «Беларускі пейзаж», у якой нібы падводзіць вынік сваім песням аб родных прасторах. З глыбокім паэтычным пачуццём І. Пушкоў малюе шырокія раўніны, палі і пералескі роднай Беларусі.

Не ўсе работы мастака выкананы з аднолькавым майстэрствам. Такім пейзажам, як «Уборка траў», «Старое рэчышча Нёмана», «Маладыя дубы», не хапае закончанасці. Яны носяць эскізны характар.

На творчым шляху мастака былі і няўдачы. Але застаецца ясным тое, што перад намі своеасаблівы пейзажыст з індывідуальным почыркам, натхнёны пясняр роднага краю.

Р. ДАЛЬКЕВІЧ.

І. ПУШКОЎ. Раніца над Нёманам.

Фотарэпрадукцыя Г. БЫЛЕЎСКАГА.

КАЛІ НЕ ДБАЮЦЬ АБ КУЛЬТУРЫ

ПІСЬМО Ў РЭДАКЦЫЮ

Можна прывесці нямала прыкладаў, калі работнікі культуры нашага раёна працуюць з цікавасцю, у іх рабоце ёсць ініцыятыва, добрыя пошукі. Напрыклад, у Валынцаўскім клубе — энергічны, ініцыятыўны загадчык тав. Салаўёў. Ён уласнымі сіламі добра і з густам упрыгожыў памяшканне нагляднай агітацыяй.

І ён многае яшчэ зрабіў бы, каб належным чынам добраўпарадкаваць клуб, але яму неабходна дапамога сельскага Савета. Паспрабаваў было загадчык клуба звярнуцца да старшыні сельсавета тав. Сапега з просьбай адпусціць сродкі, каб набыць паперу, алоўкі, фарбы, нарэшце, шалёўку для панелей, а тая сустрэла яго ў штыхі: «Якая дробязь! Усё гэта можна набыць за ўласныя сродкі...»

Многа ў нас яшчэ клубаў, якія знаходзяцца ў непрыстасаваных памяшканнях. Пра іх добраўпарадкаванне не клапоцяцца ні мясцовыя партыйныя арганізацыі, ні праўленні калгасаў і кіраўнікі саўгасаў. Возьмем, да прыкладу, Ворнаўскі сельскі клуб у цэнтры калгаса імя Дзімітрава (старшыня праўлення тав. Жгіроў, сакратар партарганізацыі тав. Караткевіч). Памяшканне клуба да таго старое, струхлелае, што туды небяспечна заходзіць. Як жа можна праводзіць у ім даклады, глядзець фільмы? Не раз моладзь калгаса гаварыла: «Нам патрэбен клуб». Але праўленне арцелі не рэагуе на гэта.

У Калюдоўскім і Паштоваглінскім клубах не праводзяцца сустрэчы з перадавікамі калгаснай вытворчасці, вечары пытанняў і адказаў, канферэнцыі чытачоў. Чаму? Ды таму, што іх работай не цікавіцца дырэкцыя і партком саўгаса «Руднянскі» (дырэктар тав. Шахнюк, сакратар парткома тав. Драздоў), а таксама Хляўнянскі сельскі Савет (старшыня тав. Ларчанка). Памяшканні не абсталяваныя, дахі цякуць, паліва не завозіцца. У дажджлівае надвор'е ў Калюдоўскім клубе на кнігі льецца вада.

У вёсцы Наркаўшчына старшыня калгаса імя Сталіна К. Нікіцін кожнае лета аддае памяшканне клуба пад дзіцячыя яслі.

Праект Праграмы КПСС патрабуе ад нас, работнікаў культуры, мабілізацыі ўсіх сіл і здольнасцей на паляпшэнне культурна-асветнай работы. Справіцца з гэтай задачай мы не здолеем без шырокай і актыўнай дапамогі грамадскасці.

В. УШАЎ,
загадчык Кармянскага раённага аддзела культуры.

РЕВАНШИЗМ

ФАШИЗМ

АГРЕССИЯ

БОНН БОНН БОНН

БУДЬ НАЧЕКУ!

Плакат работы Л. Кроля «Будзь напагатове!»

ПІНЧАНЕ ЛЮБЯЦЬ МАСТАЦТВА

У памяшканні Пінскага краязнаўчага музея адкрылася выстаўка твораў жывапісу і графікі брэсцкіх мастакоў, якая парадавала новымі работамі на тэмы гераічнага мінулага і сучаснасці, карцінамі аб роднай прыродзе.

Мастакі П. Данелія, М. Чураба, В. Чарнышоў, І. Ламакін і С. Рыжанкоў прысвячаюць некаторыя свае карціны гераічным абаронцам Брэсцкай крэпасці.

І. Фяцісаў, вядомы як майстар партрэта, на гэтай выстаўцы таксама паказаў работы ў гэтым жанры. Сярод іх партрэты—«Качагар», «Алена Каспяровіч», «Рыгор Селівончык». Валявыя і мужныя атрымаліся ў яго вобразы перадавікоў будаўніцтва Бярозаўскай ДРЭС А. Каспяровіч і Р. Селівончыка. Верыш, што такія людзі з гонарам выканаюць перадз'ездаўскія абавязацельствы на ўдарнай будоўлі сямігодкі. «Качагар»—гэта партрэт вялікага псіхалагічнага настрою.

В. Шыкін і Э. Куфко свае жывапісныя палотны прысвяцілі жыццю маладога пакалення нашых дзён. У карціне «Ля кастра» В. Шыкін адлюстраваў прыгажосць піянерскага лета, цудоўныя паходы па роднаму краю і цікавыя гутаркі ля піянерскага кастра на ўлонні беларускай прыроды. Э. Куфко ў работах «Выпускніца» і «Дзяўчынка» раскрыў душэўнае хараство савецкіх маладых людзей, іх нястрымную цікаўнасць і вялікую веру ў жыццё.

І. Рудчык умее падгледзець у прыродзе самае цікавае, звязанае з дзейнасцю і перажываннямі чалавека, і перадаць гэта ў пейзажах. Вось чаму работы мастака заўсёды цёпла сустракаюцца наведвальнікамі. Пінчане знаёмяцца з пейзажнымі палотнамі І. Рудчыка — «Грыбное месца», «Летам на лодцы», «Туманная раніца».

Шматгранным майстрам паказаў сябе П. Данелія. Выстаўленыя ім у Пінску карціны «Пад вечар», «Навальніца прайшла», «Кастрычнік» хвалююць праўдзівай перадачай пары года, сапраўднай адухоўленасцю.

Краявіды Брэстчыны («Рэчка лясная», «Ускраіна Брэста»), створаныя мастаком Р. Кастусікам, гавораць пра тое, што іх аўтар добры знаўца і сапраўдны сябар прыроды. Хочацца толькі пажадаць, каб мастак менш звяртаў увагі на асобныя дэталі і больш смелым мазком перадаваў агульны настрой прыроды.

Аб гераізме савецкіх людзей, іх нязломнай волі і няўхільным імкненні перамагчы ворага ў барацьбе за вызваленне сваёй Радзімы ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў расказвае карціна «У тыле ворага» А. Кожына. Але нам здаецца, што мастак не вычарпаў сваіх магчымасцей і яшчэ мусіць вярнуцца да гэтага палатна, каб ярчэй выявіць чалавечы характар, стварыць больш жывапісны каларыт і тым самым узмацніць аптымістычны настрой твора.

Калгаснік сельгасарцелі імя Свярдлова Пінскага раёна тав. Баброўскі пасля прагляду выстаўкі напісаў у кнізе водгукаў: «Мяне да глыбіні душы ўсхвалявала выстаўка мастакоў горада Брэста. Асабліва хвалюючае ўражанне пакідаюць карціны аб Брэсцкай крэпасці. Вельмі добрыя пейзажы нашай роднай беларускай прыроды. Вялікае сардэчнае дзякуй вам, таварышы мастакі. Працуйце ў імя прыгожага!».

Лепш, бадай, не скажаш. На Піншчыне сапраўды любяць мастацкія творы.

Ул. БАРАВІКОЎ.

Пінск.

Падзеі Факты Навіны

□ Драматычнаму калектыву Багушэўскага Дома культуры адначаму з першых у рэспубліцы было прысвоена званне Народнага тэатра.

Нядаўна грамадскасць гарадскога пасёлка Багушэўск адзначыла пятнаццацігоддзе з дня стварэння гэтага калектыву. У Доме культуры адбыўся ўрачысты вечар. Рэжысёр Народнага тэатра Р. Сарочкіна расказала пра яго творчы шлях. Самадзейным артыстам былі ўручаны граматы раённага аддзела культуры, грашовыя прэміі і каштоўныя падарункі. Народны тэатр паказаў урыўкі з пастаўленых спектакляў — «Не ўсё кату масленіца» А. Астроўскага, «Чалавек вярнуўся» П. Васілеўскага і «Дзівосы на калёсах» П. Данілава.

Л. ГРЫШАНАЎ.

□ Члены літаратурнага аб'яднання пры рэдакцыі рэчыцкай раённай газеты «Зара камуны» практыкуюць у сваёй рабоце выезды да калгаснікаў і рабочых. Нядаўна яны разам з удзельнікамі мастацкай самадзейнасці горада Рэчыцы выступалі ў падшэфным калгасе «Запаветы Леніна» і ў клубе фанерна-мэблевага камбіната. Свае вершы прачыталі Б. Луннькоў, Л. Балачкова, Р. Шамалаў і інш. Песні самадзейнага кампазітара Л. Фрэнкеля-Майзліка на словы мясцовых паэтаў выканалі С. Несцярэнка, М. Півонава, В. Сахараў і інш.

У бліжэйшы час літаб'яднанне арганізуе музычна-літаратурныя вечары ў вёсцы Белае Балота.

П. КРУК.

□ У вёсцы Жыцькава Барысаўскага раёна заканчваюць будаваць Палац культуры калгаса «Маяк камунізма». У прыгожым двухпавярховым будынку — глядзельная зала на 450 месц, прасторнае фае, пакоі для бібліятэкі, чытальнай залы, гурткоў самадзейнасці. Побач з Палацам культуры будзе парк і спартыўны стадыён.

А. БЕНЯНСОН.

□ У Віцебску з'явіўся цыгарападобны домік на колах. Гэта новы перасоўны кінатэатр «Планер», прызначаны для абслугоўвання дзяцей дашкольнага ўзросту. Яго абсталявалі работнікі віцебскай кінарамонтнай майстэрні.

Цяпер у горадзе працуюць два перасоўныя кінатэатры, якія абслугоўваюць дзятву.

□ У Брэсцкай вобласці пачала дзейнічаць перасоўка шырокаэкраннага кіно. Яна зманціравана на дзвюх аўтамашынах. Шырокаэкранныя кінафільмы паглядзелі ўжо хлебаробы калгаса імя Суворава Пінскага раёна і іншых арцелей.

□ У Брэсце адкрылася абласная выстаўка работ самадзейных мастакоў і майстроў народнай творчасці, прысвечаная XXII з'езду КПСС і XXV з'езду КП Беларусі.

Многія жывапісцы і разбяры па дрэву, скульптары прысвяцілі свае творы вялікаму правадыру працоўных, заснавальніку Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы Уладзіміру Ільічу Леніну. З глыбокім хваляваннем аглядаюць наведвальнікі мастацкае пано «Ленін з маці», вышытае гладдзю брэсцкай настаўніцай К. Цярцічнай. Рабочы пасёлка мэблевай фабрыкі Д. Сакажынскі з вялікім майстэрствам выканаў партрэт і барэльеф Леніна.

На выстаўцы шырока прадстаўлены карціны, эцюды, партрэты, прысвечаныя гераічным будням рабочых і калгаснікаў, пейзажы роднай беларускай прыроды.

БЕЛАРУСКІЯ СУВЕНІРЫ

Брыгадзір брыгады камуністычнай працы фарфоравага завода Ала Бучко.

Малады хлопец-дудар... Прыгожыя дзяўчаты ў задуменні слухаюць яго чароўную песню...

Гэтыя фарфоравыя статуэткі створаны рукамі беларускіх дзяўчат, якія працуюць на Мінскім фарфоравым заводзе. Калектыў завода рыхтуе дастойную сустрэчу XXII з'езду роднай партыі. Сярод іншай прадукцыі, якую выпускае завод, значную долю складаюць мастацкія вырабы, асабліва беларускія сувеніры.

Многа часу і стараннай працы патрабуюць яны. Пакуль кожная статуэтка набудзе прывычны для нас выгляд, яна праходзіць праз восем розных складаных аперацый.

Побач з вядомымі ўжо шырокаму пакупніку сувенірамі — статуэткамі «Прыпеўкі», «Гусляр», «Дзяўчынка з вянком» — асвоены новыя віды мастацкіх рэчаў. Гэта «Трыпціх», статуэтка «Зубр» у новым варыянце, «Поры года» і інш.

Усе рэчы зроблены па ўзорах беларускіх мастакоў і скульптараў.

На заводзе працуюць брыгады камуністычнай працы — мастацкага ліцця і жывапісцаў. Брыгада ліцця мастацкіх вырабаў штодзённа выконвае план на 110 працэнтаў. Усе члены брыгады вучацца на завочных аддзяленнях інстытутаў, тэхнікумаў, вячэрніх школ, прымаюць актыўны ўдзел у грамадскай рабоце. Узначальвае брыгаду член КПСС, сакратар камсамольскай арганізацыі завода Ала Бучко. Яна займаецца завочна на трэцім курсе індустрыяльнага тэхнікума будматэрыялаў.

— Наша брыгада, — гаворыць яна, — абавязалася да адкрыцця XXII з'езда партыі выканаць план дзевяці месяцаў датэрмінова.

Нядаўна ўсяму фармовачнаму аддзяленню, у склад якога ўваходзіць брыгада Алы Бучко, прысвоена званне аддзялення камуністычнай працы. За гэтае ж ганаровае званне змагаецца і жывапісна-сарціровачнае аддзяленне завода.

З кожным днём прадукцыя Мінскага фарфоравага завода набывае ўсё большую папулярнасць у рэспубліцы і далёка за яе межамі.

Масква. У Палацы спорту Цэнтральнага стадыёна імя Ул. І. Леніна пачаліся гастролі вядомай французскай спявачкі Калет Рэнар і эстраднага аркестра пад кіраўніцтвам Рэмона Леграна. У праграму выступленняў артысткі ўваходзяць песні і мелодыі старой Францыі і сучаснага Парыжа.

НА ЗДЫМКУ: спявае Калет РЭНАР.

Фота Е. КАСІНА. (ТАСС).

ХЛЕБ І КВЕТКІ

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.)

— Вы не пазнаяце мяне?—спытаў ён. Хваляванне сціснула яму горла.

— Не.

— Я быў тут зімой.

— Гэта вы? — яна нечакана ажывілася.—Я не пазнала вас. У вас ёсць якія-небудзь весткі?—яна ішла хутка праз сенцы, накіроўваючыся да дзвярэй кватэры.—Скажыце, у вас ёсць якія-небудзь весткі?

— Весткі ёсць.

«Як добра, што яна мяне не бачыць»,—прамільгнула думка.

— Аб Кацярыне?

Ён зноў апынуўся ў невялікім памяшканні з акенцам на панадворак. Пад спякотным сонцам там гойсалі дзеці.

— Пра Кацярыну,—паўтарыў ён,—таксама.

— Дзе яна?—не цярпелася маці.

— У Варшаве.

Жанчына пабялела. Яе вочы здаваліся яму цяпер цямнейшыя.

— У Варшаве ж немцы,—сказала маці Кацярыны.

— Не, адна частка Варшавы ўжо свабодная, другая...

— Але Кацярына знаходзіцца ў гэтай другой?

— Так.

— І адтуль няма ніякіх вестак?

— Чаму ж...—ён нечакана змоўк.—Не, няма сувязі з тым берагам. Прынамсі, пакуль што.

— Гэта значыць, што вы нічога не ведаеце пра маю дачку?

— Неўзабаве даведаюся.

— Так,—жанчына пацерла далонню скронь.—Так, трэба яшчэ чакаць. Увесь час чакаць.

— Хутка вызваляць Варшаву.

Запанавала маўчанне. Яго перапыніла жанчына:

— Вы, здаецца, родам з Люблінскага?

— Так.

— Вы былі там?

— Я якраз прыехаў з Любліна. Таварышы даручылі мне наведаць вас.

— Навошта?

— Хочуць ведаць, як выглядаеце, ці не адчуваеце ў чым-небудзь нястачы.

Яна прыглядалася да яго колькі хвілін і толькі цяпер прыкмеціла на яго твары сляды стомленасці.

— Даўно вы знаёмы з Кацярынай?

— Даўно.

— Яна ніколі пра вас не расказвала.

— Вы мне сказалі, калі я тут быў зімой, што апошні раз вы бачылі Кацярыну ў саракавым годзе ў Беластоку.

— Так.

— Я пазнаёміўся з ёю пазней.

— Пасля Беластоку?

— Пасля пачатку вайны.

— Што вы можаце мне яшчэ расказаць пра маю дачку?

Яго сэрца замерла. Ён адчуваў, што больш не вытрымае, што не можа больш хлусіць. Салдат маўчаў.

— Што вы можаце мне яшчэ расказаць пра маю дачку?—паўтарыла яна.

— Пакуль што нічога. Калі толькі яна з'явіцца, я перадам ёй ваш адрас.

— Чаму—вы?

Яна не спускала з яго вачэй. Ён сядзеў нерухома, з цяжкасцю збіраючыся з думкамі.

— Чаму—вы?

— Гэта мой службовы абавязак. Калі толькі з'явіцца...

— Але чаму—вы?

— Я вельмі добра ведаў Кацярыну.

— Яе ведае мноства людзей, але ніхто не прыязджаў сюды, толькі вы.

— Выпадковасць.

— Ах, вось яно што,—і шэптам паўтарыла: — Выпадак...

Яе твар раптам змарнеў. Яна спляла далоні і глядзела на госця з сумам.

— Скажыце ёй, што я тут і чакаю,—аднавіла яна размову.

— Вы маглі б паехаць да яе.

— Але калі? Адкуль я даведаюся?

— Так,—адказаў з роздумам салдат,—лепш за ўсё будзе, калі яна прыедзе да вас.

Ён уздыхнуў з палёгкай. Ужо ведаў, што не будзе больш ніякіх нечаканасцей, небяспечных пытанняў. Гутарка спынілася. Мужчына адкрыў мяшок і няўпэўнена выцягнуў адтуль буханку.

— Я прывёз гэта,—сказаў ён шэптам.

— Каму?

— Прывёз гэта для вас.

— Навошта?

— Відаць, у вас не надта многа хлеба.

— Маем столькі, колькі нам трэба.

— Бачыў,—адказаў ён, спрабуючы ўсміхнуцца.

— Што бачылі?

— Тады, зімой,—жэстам ён указаў на шафку,—бачыў, колькі вы мелі гэтага хлеба.

— Тады немцы былі яшчэ на нашай зямлі.

— Ведаю, вазьміце гэта, калі ласка.

— Не трэба.

— Калі ласка, бярыце, ведаю, што прыдасца.

— Не будзем пра гэта гаварыць, забярыце яго назад.

Салдат замоўк. Пасля сказаў:

— Вазьміце гэта для дзяцей.

— Не трэба. Ім усяго хапае.

Ён вінавата ўсміхнуўся.

— Давядзецца везці назад.

— Аддайце каму-небудзь або з'ешце самі.

— Прабачце тады.

— Няхай вам будзе на здароўечка,—яна ўстала.—Я павінна ўжо вяртацца да дзяцей.

Салдат адсунуў крэсла, абцягнуў гімнасцёрку.

— Бывайце здаровы.

Ужо ў дзвярах пачуў яе словы.

— Я веру, што калі толькі Кацярына з'явіцца, вы паведаміце мне.

— Абяцаю.

Хвіліну яна маўчала і раптам перайшла на ты.

— Прыедзеш з ёю сюды?

Салдат уздрыгнуў.

— Я?

«Яна ведае пра ўсё,—падумаў спалохана.—Яна ведае пра ўсё».

— Так, — сказаў ён. Раптам яму здалося, што ён сказаў занадта ціха і таму не развеяў яе сумненні. Сказаў галасней:—Так, безумоўна.

Жанчына лёгка ўсміхнулася.

— Буду чакаць.

III

Салдат пакінуў дзіцячы дом. Ён ведаў, што ўжо ніколі не вернецца сюды ні з Кацярынай, ні без яе. «І навошта я сюды ехаў? —задаваў ён сам сабе пытанні.— Што мяне сюды прывяло? Можа, гэтай жанчыне трэба было сказаць праўду?» Кацярына ніколі сюды не вернецца. Яна засталася там, у нейкай безназоўнай яме, выкапанай на Павіяку, побач са спаленым гета. Гэта ён здолеў устанавіць. Колькі разоў ён чуў, колькі разоў яго пераконвалі, столькі разоў ён пераконваў іншых, што самая горшая праўда лепшая за самую прыгожую хлусню. Чаму ж ён цяпер зрабіў інакш? Ці не таму, што праўда, якая датычыцца пачуццяў, кіруецца іншымі, адметнымі законамі, выключнымі і надзвычайнымі? Але якая ж праўда не датычыцца пачуццяў? А можа, яму не хапіла адвагі, каб сказаць праўду жанчыне, дачку якой ён так кахаў?

Значыць, так. Кожнай іншай маці ён мог бы сказаць цвёрда, што не варта сябе ашукваць, толькі гэтай адной-адзінай жанчыне ён не можа гэтага сказаць. «Хто ад мяне патрабуе гэтай адвагі? Такой адвагі?—раздумваў.— А адвага? Хіба яна нараджаецца па заказе? Я сам не магу вырашыць, ці ўзброіцца ёю, ці адмовіцца ад яе?»

«Яна будзе чакаць,—раздумваў, крочачы.—Колькі часу? Возьмуць Варшаву—і ўсё раскрыецца, акажацца, што я хлусіў і на гэта ў мяне хапала адвагі. Хлусіў кацярынінай маці... Варшава здасца— і тады яна даведаецца, што яе дачкі ўжо няма ў жывых многа-многа месяцаў. Але не ад мяне даведаецца яна пра гэта, не ад мяне».

За паваротам ён зноў убачыў агароджаны домік, які патанаў сярод кустоў і кветак. У цені, у прыадчыненым акне паказалася нейкая постаць.

Ён накіраваўся да агароджанага будынка з цвёрдым рашэннем. Яшчэ раз намацаў хлеб, быццам жадаючы ўпэўніцца, што буханка, ад якой адмовілася кацярыніна маці, спачывае на дне мяшка.

У доміку, напоўненым цішынёй і халадком, знаходзіліся двое старых. Калі ён спыніўся ля веснічак, яны выйшлі насустрач.

— Прабачце, — сказаў салдат. —Я не хацеў вас трывожыць.

— Нічога, нічога. Вы нетутэйшы?—спытала старая.

— Не. Я з Польшчы. Наведваў дзіцячы дом.

— У вас там дзіця?—спагадліва спытала старая.

— Не. Я наведваў там адну жанчыну.

У адказ маўчанне.

— Я ўбачыў кветкі,—сказаў салдат,—і падумаў, што мог бы гэтай жанчыне зрабіць прыемнасць.

— Вось яно што. Калі ласка, выбірайце.

— Прыгожыя ў вас кветкі.

— Можам вам даць крыху.

— Я хачу купіць.

— Мы з гэтага жывём. Калі вы хочаце іх забраць?

— Я?

— Калі вы хочаце занесці іх гэтай жанчыне?

— Не! Я не хачу несці ёй кветкі,—салдат раптам спалохаўся думкі, што прыйшлося б яшчэ раз вярнуцца туды і зноў глядзець на твар кацярынінай маці.

— Я занясу,—сказаў агароднік.—Каму іх перадаць?

— Ведаеце гэтую польку, загадчыцу?

— Ведаем,—адказала жанчына.—Гэта ёй?

— Так. Я заплачу.

Салдат павольна развязаў мяшок. Выняў буханку.

— Ці будзе яна ведаць, ад каго гэтыя кветкі?

Салдат паклаў хлеб на стол. Невідучымі вачыма ён глянуў на жанчыну.

— Яна будзе ведаць? Ці будзе яна ведаць?

— Што ёй сказаць?—перапыніў роздум жаночы голас.

— Ад каго?—удакладніў агароднік.

— Скажыце, што ад чалавека, які сёння быў у яе.

— Яна будзе ведаць?

— Напэўна. У яе нікога няма.

— Як гэта нікога няма? У яе ж ёсць дачка,—сказаў стары.

— Яе дачка ўжо не жыве.

— Не!—спалохана ўсклікнула жанчына.

— Не гаварыце ёй пра гэта,— вымавіў салдат.—Яна яшчэ не ведае.

Стары дакрануўся да хлеба.

— Вы занадта многа даяце, таварыш. За буханку хлеба вы маглі б купіць усе нашы кветкі.

— Мне яны непатрэбны.

Агароднік не зразумеў салдата, бо адказаў:

— Трэба было гэты хлеб пакінуць у дзіцячым доме.

— Яна адмовілася яго ўзяць.

— Адмовілася? Чаму?

— Сказала, што ім хапае хлеба.

— Гэта няпраўда,—умяшалася жонка агародніка,—у нас мала хлеба.

— Бачыце,—дадаў муж,—вайна яшчэ ідзе. А мы не поўнасцю абсяваемся.

Салдат бездапаможна развёў рукамі.

— Не хацела браць, вазьміце вы. Апрача таго, вам належыць за кветкі.

— Якія вы выбераце?

— Выбірайце самі, я ў такіх справах не разбіраюся.

— Добра,—адказаў агароднік, накіроўваючыся да кустоў.—Яшчэ сёння занясу.

— Дзякую вам.

— Бывайце здаровы.

IV

У пачатку верасня загадчыца з'явілася ў садзіку. Сустрэўшы агародніка і яго жонку, яна сказала:

— Я хацела б купіць крыху кветак.

— Калі ласка, Марыя Андрэеўна, выбірайце, колькі хочаце.

— Я хацела б купіць.

— Калі ласка,—адказала ласкава старая.—Выбірайце сабе.

— Я не хачу дарма.

— Ад вас жа мы не возьмем платы,—сказаў агароднік.

— Мусіце. Мне пастаянна будуць патрэбны кветкі.

— Увесь час? Для каго ж гэта?

— Хачу мець такі запас, ведаеце. Пакуль што не буду іх браць.

— Не разумею.

— Я хацела б мець кветкі на выпадак, калі вернецца Кацярына.

Старыя пераглянуліся і замоўклі. Загадчыца ж гаварыла далей:

— Мне хацелася б мець кветкі тады, калі тут з'явіцца мая дачка. Заплачу наперад, добра?

— Будзеце мець,—адказаў агароднік, не адрываючы позірку ад твару сваёй жонкі.—Вы можаце ўзяць іх кожную хвіліну.

— Не ведаю, калі гэта будзе, вось таму і хачу заплаціць.

— Навошта?

— Я ж тлумачу вам. Заплачу, а вы захаваеце для мяне крыху кветак.

— Так я не магу,—адказаў стары.

— Чаму ж, мае даражэнькія? Я заплачу—і кветкі будуць належаць мне. Толькі вы іх не будзеце зразаць.

— А калі...—умяшалася жонка агародніка.—А калі...

— Што калі?—рашуча перапыніла яе загадчыца.—Што калі?

— Паслухайце, Марыя Андрэеўна,—сказаў агароднік,—калі ваша дачка вернецца, вы дастанеце столькі кветак, колькі захочаце.

— Не, мае даражэнькія. Так нельга. А, можа, яна вернецца якраз тады, калі вы ўсе прадасце?

— Мы пакінем для вас.

— Прыміце, — загадчыца вынясла з кішэні акраец хлеба, загорнуты ў белую хусцінку. — Прыміце пакуль што гэтую крышку.

— Мы так не можам,—сказала жонка агародніка.

— Я толькі так буду ўпэўнена. Праз некалькі дзён зноў заплачу.

— Хопіць гэтага акрайца.

— Дарма не хачу.

— У вас жа саміх мала хлеба.

— А ў вас многа? Вы ж з гэтых кветак жывяце. Як жа я магу браць іх дарма?

— Я кажу вам,—адмаўляўся агароднік,—што гэтага акрайца хопіць.

— Няўжо вы хочаце, каб я абавязкова за кожным разам брала кветкі? Гэта ж бессэнсоўна, пакуль тут няма маёй Кацярыны.

— Можа, было б лепш, каб вы бралі кветкі,—умяшалася старая.

— Навошта яны мне цяпер?— сумна адказала загадчыца.—Зразумейце гэта...

V

Садзік абміраў. Кветкі бляднелі, выцвіталі іх колеры, хоць апоўдні ўсё яшчэ было спякотна. Але былі яшчэ асеннія кветкі, глянсаватыя, цвёрдыя, вострыя, малаўражлівыя, пазбаўленыя гнуткасці і красы.

— Зрэжу іх, сёння ж зрэжу, — сказаў аднойчы агароднік сваёй жонцы, калі адышла загадчыца, зноў пакінуўшы акраец хлеба. — Зрэжу—і будзе спакойна. Я ўжо не магу, я гэтага не перанясу.

— Ты не зрэжаш гэтыя кветкі, — прашаптала яго жонка, быццам баючыся, што жанчына, якая ішла цяпер па шашы, яшчэ магла пачуць яе словы.—Ты не зробіш гэтага. Што ты ёй скажаш? Што ўжо няма каго чакаць?

— Скажу ёй... Скажу, што Кацярына ўжо ніколі не вернецца. Яна ж галадае, а мы бяром у яе хлеб за кветкі, якіх яна ніколі не возьме.

Запанавала маўчанне, затым агароднік сказаў:

— Не, я ёй не скажу. І ты таксама. Лепш няхай не даядае, чым ведае жорсткую праўду.

— Будзем і надалей так рабіць, —пагадзілася жонка агародніка. — Гэта не надоўга—кветак у нас усё менш... Ужо восень.

Галоўны рэдактар Нічыпар ПАШКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Аляксандр БУТАКОЎ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Васіль ІВАШЫН, Аркадзь МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), Пятро ПРЫХОДЗЬКА, Раман САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), Мікола ТКАЧОЎ, Янка ШАРАХОЎСКІ, Іван ШАЦІЛА, Рыгор ШЫРМА.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР, Минск.

АДРАС РЭДАКЦЫІ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі—3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара—3-25-25, аддзела літаратуры—3-22-04, аддзела мастацтва—3-24-62, аддзела культуры—3-20-54, выдавецтва—3-19-52, бухгалтэрыі—3-11-03.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу.

АТ 00369.

Друкарня імя Сталіна